

ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΚΑΙ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ ΤΟΥ ΦΩΤΟΒΟΛΤΑΪΚΟΥ ΠΑΡΚΟΥ ΣΤΑ ΟΡΙΑ ΤΗΣ ΚΟΙΝΟΤΗΤΑΣ ΔΟΡΑΣ

ΕΚΘΕΣΗ ΓΙΑ ΜΕΛΕΤΗ ΔΕΟΥΣΑΣ ΕΚΤΙΜΗΣΗΣ ΕΠΙΠΤΩΣΕΩΝ ΣΤΗΝ ΠΕΡΙΟΧΗ ΤΟΥ ΔΙΚΤΥΟΥ NATURA 2000 ΚΟΙΛΑΔΑ ΔΙΑΡΙΖΟΥ ΜΕ ΒΑΣΗ ΤΟ ΑΡΘΡΟ 16 ΤΟΥ ΝΟΜΟΥ 153(Ι)/2003 ΠΕΡΙ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ ΚΑΙ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ ΤΗΣ ΦΥΣΗΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΑΓΡΙΑΣ ΖΩΗΣ

Αρ. Φακ. 02.15.003.001 και 02.15.004.052.001

Η Μελέτη Ειδικής Οικολογικής Αξιολόγησης στην περιοχή του Δικτύου Natura 2000 Ζώνη Ειδικής Προστασίας (ΖΕΠ) Κοιλιάδα Διαρίζου εξετάστηκε από την Ad-hoc Επιτροπή στις 05/10/2020. Το προτεινόμενο έργο αφορά στη δημιουργία και λειτουργία ενός φωτοβολταϊκού πάρκου, συνολικής ισχύος 5 MW. Το έργο εφάπτεται στην προστατευόμενη περιοχή του Δικτύου Natura 2000 Ζώνη Ειδικής Προστασίας (ΖΕΠ) «ΖΕΠ Χα - Ποτάμι», η οποία έχει χαρακτηριστεί σύμφωνα με τις πρόνοιες της Οδηγίας των Αγρίων Πτηνών 2009/147/ΕΚ. Επίσης, βρίσκεται σε απόσταση περίπου 550 μέτρων από τα όρια της περιοχής του Δικτύου Natura 2000 Ειδική Ζώνη Διατήρησης (ΕΖΔ) «Χα – Ποτάμι»

Στην αξιολόγηση της μελέτης έλαβαν μέρος μέλη με εξειδικευμένες γνώσεις της Ad-hoc Επιτροπής τα οποία είναι εκπρόσωποι των Τμημάτων Περιβάλλοντος και Δασών, Υπηρεσία Θήρας και Πανίδας, του Πτηνολογικού Συνδέσμου Κύπρου, της Ομοσπονδίας Περιβαλλοντικών και Οικολογικών Οργανώσεων Κύπρου (ΟΠΟΟΚ) και του Κυπριακού Ιδρύματος Προστασίας του Περιβάλλοντος (Terra Cypria).

1. Χαρακτηριστικά του έργου και χωροθέτηση

Το προτεινόμενο έργο, της Εταιρείας Gianko 1 Solar Ltd, αφορά στη δημιουργία και λειτουργία ενός φωτοβολταϊκού πάρκου, παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας, συνολικής ισχύος 5 MW και θα καλύπτει έκταση 68,297 m². Το έργο θα αποτελείται από 12,500 Φωτοβολταϊκά πλαίσια και άλλες συναφείς υποδομές και εξοπλισμό, όπως μεταλλικές βάσεις στήριξης φωτοβολταϊκών συστημάτων, 83 μετατροπείς δικτύου, δωμάτια μετρητών ΑΗΚ, γραφεία, αποθήκη, κλπ. Το έργο χωροθετείται εντός των διοικητικών ορίων της Κοινότητας Δοράς, στην Επαρχία Λεμεσού (Τεμάχια 187 και 846, Φύλλα / Σχέδια 52/06 και 52/14 αντίστοιχα. Τα εν λόγω τεμάχια εμπίπτουν σε Πολεοδομική Ζώνη Ζ1 (Ζώνη Προστασίας). Το έργο εφάπτεται στην προστατευόμενη περιοχή του Δικτύου Natura 2000 Ζώνη Ειδικής Προστασίας (ΖΕΠ) «ΖΕΠ Χα - Ποτάμι» και βρίσκεται πλησίον της περιοχής του Δικτύου Natura 2000 ΕΖΔ «Χα-Ποτάμι», σε απόσταση περίπου 550 μέτρων.

2. Χαρακτηριστικά της προστατευόμενης περιοχής του Δικτύου Natura 2000 και της άμεσης περιοχής του έργου

Η Ζώνη Ειδικής Προστασίας «ΖΕΠ Χα – Ποτάμι» (CY5000010), καθορίστηκε τον Οκτώβριο 2007, με βάση τις διατάξεις της Οδηγίας 2009/147/ΕΚ, περί της διατηρήσεως των αγρίων πτηνών (πρώην Οδηγίας 79/409/ΕΟΚ) και του περί Προστασίας και Διαχείρισης Άγριων Πτηνών και Θηραμάτων Νόμου του 2003 (152(I)/2003) όπως έχει τροποποιηθεί.

Πτηνοπανίδα της περιοχής «ΖΕΠ Χα – Ποτάμι»

Τα είδη καθορισμού της περιοχής «ΖΕΠ Χα – Ποτάμι» είναι τα ακόλουθα:

- Σπιζαετός (*Aquila fasciata*),
- Διπλογέρακο (*Buteo rufinus*),
- Ζάνος (*Falco peregrinus*),
- Κράγκα (*Coracias garrulus*),
- Νυκτοπούλι (*Caprimulgus europaeus*),
- Τρυπομάζης (*Sylvia melanothorax*),
- Σκαλιφούρτα (*Oenanthe cyprica*) και
- Πυρόχρους Γύπας (*Gyps fulvus*)

Η προτεινόμενη περιοχή του έργου βρίσκεται εντός της επικράτειας ενός ζευγαριού *Aquila fasciata*.

Επίσης, την περιοχή χρησιμοποιούν τα ακόλουθα μεταναστευτικά αρπακτικά πουλιά: Μελισσοσιάχινο (*Pernis apivorus*), Γυπογεράκα (*Milvus migrans*), Βαλτοσιάχινο (*Circus aeruginosus*), Ασπροσιάχινο (*Circus macrourus*), Καμποσιάχινο (*Circus pygargus*), Ορنيθοσιάχινο (*Circus cyaneus*), Γερακίνα (*Buteo buteo*), Κιρκινέζι (*Falco naumanni*) και Μαυροφάλκονο (*Falco vespertinus*). Επίσης, η περιοχή χωροθέτησης του προτεινόμενου έργου εφάπτεται με την Σημαντική Περιοχή για τα Πουλιά (ΣΠΠ) Χα – Ποτάμι, όπως έχει καθοριστεί το 2014 από τον Πτηνολογικό Σύνδεσμο Κύπρου. Παράλληλα, τα τεμάχια για το προτεινόμενο έργο εμπίπτουν εντός του Γνωστού Διαδρόμου – Περάσματος Διέλευσης Αποδημητικών Άγριων Πτηνών Χα Ποτάμι, ο οποίος καθορίστηκε το 2006 από την Υπηρεσία Θήρας και Πανίδας.

Η περιοχή «ΖΕΠ Χα – Ποτάμι» έχει καθοριστεί ως ΖΕΠ για ένα αριθμό ειδών πουλιών, συμπεριλαμβανομένου του Γύπα. Ο Γύπας αποτελεί το πιο σπάνιο και απειλούμενο σε εθνικό επίπεδο

αρπακτικό πουλί που φωλιάζει στην Κύπρο, του οποίου η μείωση του πληθυσμού του, φτάνει μέχρι και 90% σε σχέση με παλαιότερα χρόνια, σύμφωνα με την τελευταία απογραφή, αφού καταγράφονται γύρω στα 20 άτομα. Στην περιοχή «ΖΕΠ Χα - Ποτάμι» υπήρχε παλαιότερα σημαντική αποικία του είδους, ενώ τα τελευταία χρόνια η περιοχή χρησιμοποιείται για σκοπούς κουρνιάσματος και τροφοληψίας. Σύμφωνα με το Διαχειριστικό Σχέδιο που εκπονήθηκε για την ΖΕΠ το 2016, η συγκεκριμένη περιοχή αποτελεί μια από τις σημαντικότερες περιοχές για το άκρως απειλούμενο αυτό είδος στην Κύπρο. Βάσει των πιο πάνω ιστορικών στοιχείων και λαμβάνοντας υπόψη τη γνώμη ειδικών, η Ευνοϊκή Τιμή Αναφοράς (ΕΤΑ) για το Γύπα στη Κύπρο ορίστηκε ως 65 ζευγάρια (200 άτομα). Σε επίπεδο ΖΕΠ «Χα-Ποτάμι» η ΕΤΑ για το Γύπα ορίστηκε στα 5 ζευγάρια για να μπορεί να υπάρξει μία βιώσιμη αποικία στην περιοχή. Η επαναφορά της αναπαραγωγικής αποικίας του Γύπα στη ΖΕΠ αποτελεί στόχο του Διαχειριστικού Σχεδίου για την περιοχή, ενώ στην προσπάθεια αυτή θα συμβάλει και το υπό εξέλιξη έργο LIFE «Ζωή με τους Γύπες».

Επίσης, η προτεινόμενη προς ανάπτυξη περιοχή, βρίσκεται εντός της κύριας επικράτειας του γύπα, η οποία λόγω του μικρού πληθυσμού του είδους, είναι περιορισμένη. Σύμφωνα με τα στοιχεία τα οποία έχουν συλλεχθεί από το έργο «Ζωή με τους Γύπες», στην συγκεκριμένη περιοχή που χωροθετείται το προτεινόμενο έργο επισκέπτονται άτομα του είδους, τόσο κατά της κινήσεις τους από και προς τους χώρους κουρνιάσματος τους όσο και για τροφοληψία. Πιο συγκεκριμένα, η προτεινόμενη περιοχή ανέγερσης του έργου βρίσκεται ουσιαστικά μέσα στον πυρήνα της επικράτειας δύο γυπών στα οποία τοποθετήθηκαν πομποί παρακολούθησης, και κατ' επέκταση αντικατοπτρίζουν τις κινήσεις του είδους στην περιοχή γενικά, καθότι οι Γύπες ως κοινωνικό είδος κινούνται μαζικά. Υπάρχουν επίσης στοιχεία από γύπες με πομπούς που συλλέχθηκαν στα πλαίσια του προγράμματος GYPAS, που και πάλι δείχνουν ότι η εν λόγω περιοχή αποτελεί κύρια περιοχή επικράτειας. Σύμφωνα με τα στοιχεία των μελετητών, η ταΐστρα του γύπα βρίσκεται σε απόσταση περίπου 5 km από το προτεινόμενο έργο και σε απόσταση πέραν των 2 km από τις αποικίες του γύπα. Επίσης, σύμφωνα με τους μελετητές, ο πυρήνας επικράτειας του γύπα, στον οποίο εμπίπτει το προτεινόμενο έργο, υπολογίζεται στα 8.730.000 m², ενώ το προτεινόμενο έργο υπολογίζεται να καλύπτει έκταση σε ποσοστό 0.78% της συνολικής έκτασης του πυρήνα επικράτειας του γύπα.

Είδη γλωρίδας και οικότοποι

Η περιοχή «ΖΕΠ Χα – Ποτάμι», περιλαμβάνει ελαιόδεντρα (*Olea europaea*), χαρουπόδεντρα (*Ceratonia siliqua*) και σχίνους (*Pistacia lentiscus*), ενώ η παραποτάμια βλάστηση της περιοχής περιλαμβάνει πλατάνια (*Platanus orientalis*), πικροδάφνες (*Nerium oleander*), μέρικους (*Tamarix*

spp), συστάδες σκλédρου (*Alnus orientalis*) και ιτιάς (*Salix alba*). Νότια της περιοχής απαντούν πευκοδάση, διάσπαρτοι θάμνοι και είδη φρυγάνων.

Επίσης, στην περιοχή απαντούν οι ακόλουθοι οικοτόποι:

- 9320 (Olea and Ceratonia forests)
- 9540 (Mediterranean pine forests with endemic Mesogean pines)
- 92C0 (*Platanus orientalis* wood)
- 92D0 (Southern riparian galleries and thickets)
- 9290 (*Cupressus* forests)
- 5330 (Thermo-Mediterranean and pre-steppe scrub)

3. Διαδικασία εξέτασης Ειδικής Οικολογικής Αξιολόγησης (ΕΟΑ)

Η Μελέτη Ειδικής Οικολογικής Αξιολόγησης απαιτείται με βάση το Άρθρο 6 της Οδηγίας 92/43/ΕΟΚ για διατήρηση των φυσικών οικοτόπων, καθώς και της άγριας πανίδας και χλωρίδας και το Άρθρο 16 των περί Προστασίας και Διαχείρισης της Φύσης και της Άγριας Ζωής Νόμων (153(I)/2003, 131(I)/2006, 113(I)/2012), για προτεινόμενα έργα τα οποία δύναται να επηρεάσουν περιοχή του Δικτύου Natura 2000 και δεν είναι άμεσα συνδεόμενα με τους στόχους διατήρησης και διαχείρισης της περιοχής. Τα μέλη της Ad hoc Επιτροπής χρησιμοποίησαν τα στοιχεία για τα οικοσυστήματα, τη χλωρίδα και πανίδα που παρουσιάστηκαν στη μελέτη και σε συνδυασμό με τις δικές τους εξειδικευμένες γνώσεις και εμπειρίες εξέτασαν το έργο όσον αφορά στις επιπτώσεις που θα έχει το προτεινόμενο έργο στα αντικείμενα προστασίας της προστατευόμενης περιοχής, στους στόχους διατήρησης, τις συσσωρευτικές επιπτώσεις σε συνδυασμό με άλλα έργα, καθώς και στη συνοχή και ακεραιότητα των περιοχών του Δικτύου Natura 2000. Σημειώνεται επίσης ότι, αξιολογήθηκε το σχετικό Διαχειριστικό Σχέδιο για την περιοχή του Δικτύου Natura 2000,

Για την διαμόρφωση των συμπερασμάτων, έχουν ληφθεί υπόψη τα ακόλουθα:

α) τα στοιχεία της ΜΕΟΑ που αφορούν στα είδη χαρακτηρισμού της περιοχής που περιλαμβάνονται στο Παράρτημα I της Οδηγίας για τη διατήρηση των Αγρίων Πτηνών (2009/147/ΕΕ), καθώς και σε άλλα είδη χλωρίδας και πανίδας της περιοχής,

β) οι εξειδικευμένες γνώσεις των μελών της Επιτροπής,

γ) η πιθανότητα ύπαρξης αρνητικών επιπτώσεων του έργου στην περιοχή, τόσο κατά την κατασκευή όσο και κατά τη λειτουργία του φωτοβολταϊκού πάρκου,

δ) πιθανές αθροιστικές και συσσωρευτικές επιπτώσεις από άλλα έργα στην περιοχή,

ε) το Διαχειριστικό Σχέδιο της περιοχής Ζώνης Ειδικής Προστασίας «ΖΕΠ Χα – Ποτάμι»,

στ) πιθανή διατάραξη και όχληση που θα προκληθεί και η απώλεια θέσεων αναπαραγωγής και τροφοληψίας στα είδη της περιοχής.

3.1. Επιπτώσεις από την υλοποίηση και λειτουργία του έργου

Οι φυσικοί οικότοποι και η βλάστηση που αναμένεται να εκχερσωθούν από το προτεινόμενο έργο, σύμφωνα με τα στοιχεία που δόθηκαν από τους μελετητές, είναι τα ακόλουθα: ολόκληρο το τεμάχιο αρ. 846 το οποίο στο παρελθόν καλλιεργείτο με αμπέλια, έκτασης περίπου 8,100 m². Επίσης, από το τεμάχιο αρ. 187, πρόκειται να αποψιλωθούν συνολικά 3 πεύκα (*Pinus brutia*), 4 χαρουπιές (*Ceratonia siliqua*), 7 τρεμιθιές (*Pistacia terebinthus*) και 60-70 περνιές (*Quercus coccifera*). Επίσης, η αλλαγή χρήσης γης και η απώλεια και κατακερματισμός του βιότοπου αποτελεί αναστρέψιμη επίπτωση.

Σχετικά με τη πτηνοπανίδα, η κατασκευή και λειτουργία του προτεινόμενου έργου, το οποίο εφάπτεται στα όρια της περιοχής «ΖΕΠ Χα – Ποτάμι», αναμένεται να επιφέρει ανατρέψιμες επιπτώσεις στους στόχους διατήρησης της περιοχής. Αυτές περιλαμβάνουν τον κατακερματισμό του βιότοπου, τη μη διατήρηση της ετερογένειας του τοπίου, τη διατάραξη του ενδιαιτήματος και την όχληση των σπάνιων και απειλούμενων αρπακτικών ειδών καθορισμού της περιοχής.

3.2. Συσσωρευτικές Επιπτώσεις από την υλοποίηση και λειτουργία του έργου

Το πιο μεγάλο έργο στην περιοχή, είναι το αιολικό πάρκο των Ορειτών, στο Χα Ποτάμι, το οποίο βρίσκεται σε απόσταση πέραν των 7 χιλιομέτρων από τα τεμάχια του προτεινόμενου έργου. Άλλες αναπτύξεις πλησίον του προτεινόμενου έργου είναι: Κτηνοτροφική μονάδα, σε απόσταση περίπου 800 μ., η εκκλησία της Παναγίας της Φωτολαμπούσας, σε απόσταση περίπου 800 μ., μια μεμονωμένη

κατοικία, σε απόσταση περίπου 580 μ. Επίσης, υπάρχουν και άλλα έργα και σχέδια που χωροθετούνται εντός και πλησίον της περιοχής ΖΕΠ "Χα Ποτάμι", όπως, δημόσιο οδικό και χωμάτινο αγροτικό δίκτυο, γραμμές μεταφοράς ηλεκτρικού ρεύματος μέσης και υψηλής τάσης, άλλες μεμονωμένες κατοικίες και κτηνοτροφικά υποστατικά, αγωγοί μεταφοράς νερών, διάνοιξη αντιπυρικών λωρίδων και πρόσφατες δασικές πυρκαγιές

Όλα τα πιο πάνω δεν αναμένεται να επιφέρουν μη αναστρέψιμες επιπτώσεις στους Στόχους διατήρησης της ΖΕΠ και τα είδη καθορισμού.

4. Συμπεράσματα

Κατά τη διάρκεια της αξιολόγησης των επιπτώσεων για το έργο στην προστατευόμενη περιοχή «ΖΕΠ Χα – Ποτάμι», στα αντικείμενα προστασίας τους (είδη ορνιθοπανίδας) και τους Στόχους Διατήρησης τους, έχουν ληφθεί υπόψη: η Μελέτη Ειδικής Οικολογικής Αξιολόγησης καθώς και τα επιπρόσθετα συμπληρωματικά στοιχεία τα οποία προσκομίστηκαν από τους μελετητές, αλλά κατά κύριο λόγο, τα στοιχεία και οι ίδιες γνώσεις των εκπροσώπων των Τμημάτων / Υπηρεσίας και των ατόμων με εξειδικευμένες γνώσεις.

Η μελέτη και τα στοιχεία καταδεικνύουν ότι οι επιπτώσεις από το προτεινόμενο έργο είναι αναστρέψιμες και δεν θα επιφέρουν σημαντικές αρνητικές επιπτώσεις εφόσον εφαρμοστούν οι όροι οι οποίοι αναφέρονται πιο κάτω. Όλοι οι όροι θεωρούνται ουσιώδεις. Συνεπώς, με βάση τα πιο πάνω, το έργο μπορεί να υλοποιηθεί.

Περιλαμβάνονται οι απόψεις των μελών της Ad hoc Επιτροπής (Παράρτημα Ι)

Τομέας Προστασίας της Φύσης
και Βιοποικιλότητας
14 Ιουνίου, 2021

**Ουσιώδεις όροι για την ελαχιστοποίηση των επιπτώσεων από την κατασκευή
και λειτουργία του έργου**

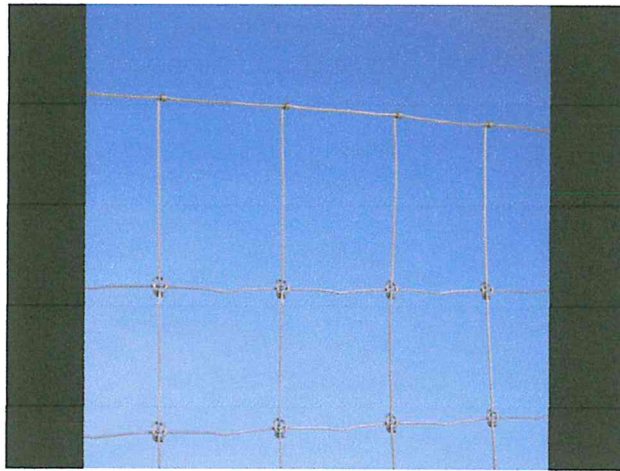
Μέσα από την εξέταση της Μελέτης της Ειδικής Οικολογικής Αξιολόγησης, διαφάνηκε ότι το εν λόγω έργο δεν θα επηρεάσει αρνητικά την περιοχή Natura «ΖΕΠ – Χα Ποτάμι », υπό την προϋπόθεση ότι θα εφαρμοστούν οι ακόλουθοι όροι:

- Η εκχέρσωση να περιοριστεί στην απολύτως απαραίτητη. Να μην γίνουν επιχωματώσεις και εκσκαφές. Αυτό είναι απόλυτα εφικτό, αφού η προτεινόμενη περιοχή του έργου είναι επίπεδη.
- Να χρησιμοποιηθεί το υφιστάμενο οδικό δίκτυο για χρήση και εξυπηρέτηση του έργου, χωρίς επέκταση, διαπλάτυνση, βελτίωση ή ασφαλτόστρωση.
- Όλα τα δίκτυα καθώς και ο τρόπος σύνδεσης του έργου με υποσταθμούς ή σταθμούς μεταφοράς της ΑΗΚ να γίνουν υπόγεια. Να μην υπάρχουν υπέργεια καλώδια.
- Κατά τη διάρκεια κατασκευής και λειτουργίας του έργου, να μην γίνεται χρήση ζιζανιοκτότων για καταπολέμηση των ζιζανίων. Να γίνεται αποκλειστική χρήση μηχανικής διαχείρισης των ζιζανίων.
- Δεν θα υπάρχει φωτισμός κατά τη διάρκεια της νύκτας την περίοδο των κατασκευαστικών έργων, καθώς και κατά τη διάρκεια της λειτουργίας του έργου.
- Όλες οι κατασκευαστικές εργασίες να γίνουν εκτός της κύριας περιόδου φωλεοποίησης των πτηνών, δηλαδή να μην γίνουν την περίοδο Μαρτίου – μέσα Αυγούστου.
- Σε περίπτωση που θα κατασκευαστεί περίφραξη, αυτή να είναι φιλική προς το περιβάλλον. Επίσης, η βάση της περίφραξης δεν θα πρέπει να ενισχυθεί με μπετόν. Ακολουθούν σχετικές προδιαγραφές περίφραξης σε περίπτωση που υπάρξει ανάγκη για περίφραξη, σύμφωνα με τις υποδείξεις της Υπηρεσίας Θήρας και Πανίδας.

**Προδιαγραφές περίφραξης σε περίπτωση που υπάρξει ανάγκη για περίφραξη
(Υπηρεσία Θήρας και Πανίδας)**

1. Για πασσάλους να χρησιμοποιηθούν ξύλινοι, όπως στη φωτογραφία πιο κάτω.
2. Το πλέγμα που θα χρησιμοποιηθεί για την περίφραξη να έχει ύψος 1,20 μέτρα με τετραγωνική πλέξη [(τύπου Deer fence) (όχι ρομβοειδή)] με τις πιο κάτω προδιαγραφές:

- Οριζόντιο σύρμα διαμέτρου 2,5χιλ. με τάση εφελκυσμού 1150/1350N/mm,
- Κατακόρυφο σύρμα διαμέτρου 2,5χιλ. με τάση εφελκυσμού 650/850N/mm,
- Απόσταση μεταξύ κατακόρυφων συρμάτων 150χιλ.
- Τα οριζόντια σύρματα να είναι εννέα και να σχηματίζουν οκτώ ανοίγματα εκ των οποίων τα πρώτα τρία να είναι 10εκ., τα επόμενα δύο 15εκ. ενώ τα τελευταία τρία 20εκ.
- Όλα τα σύρματα να είναι γαλβανισμένα εν θερμώ με κράμα ψευδαργύρου / αλουμινίου (zinc aluminium galvanized Zn95%Al 5%) σύμφωνα με το πρότυπο EN10244-2.
- Τύπος πλέξης σύμφωνα με την φωτογραφία πιο κάτω ή παρόμοια.

3. Η τοποθέτηση του πλέγματος να γίνεται με ειδικούς σφικτήρες (τύπου Grippe medium).
4. Φωτογραφικό δείγμα περίφραξης ακολουθεί στην πιο κάτω φωτογραφία.

Παράρτημα Ι

Απόψεις των μελών της Ad hoc Επιτροπής

Φακ./Ref.: Τ.Θ. 15.33.004/18
Τηλ. /Tel.: 00357 22867786
Φαξ./Fax: 00357 22867780
E-mail: wildlife.thira@cytanet.com.cy
Web Site: www.cypruswildlife.gov.cy

ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΘΗΡΑΣ
ΚΑΙ ΠΑΝΙΔΑΣ

8 Μαρτίου, 2021

Διευθυντή Τμήματος Περιβάλλοντος

Θέμα: Εγκατάσταση ΦΠ 5 MW στη Δορά

Αναφορικά με το πιο πάνω θέμα που αφορά το έργο που έχει εξεταστεί από την AD ΗΟC Επιτροπή, τα συμπληρωματικά στοιχεία που έχουν υποβληθεί από τον μελετητή στις 13.11.2020 καθώς και από συναξιολόγηση όλων των δεδομένων σας πληροφορώ ότι το έργο θα μπορούσε να λειτουργήσει με τις εξής προϋποθέσεις και όρους οι οποίοι όλοι θα πρέπει να θεωρηθούν ως ουσιώδη και να εφαρμοστούν στην ολότητα τους:

- α) Η εκχέρσωση να περιοριστεί στην απολύτως απαραίτητη. Δεν θα γίνουν επιχωματώσεις και εκσκαφές. Αυτό είναι απόλυτα εφικτό, αφού η προτεινόμενη περιοχή του έργου είναι επίπεδη.
- β) Να χρησιμοποιηθεί το υφιστάμενο οδικό δίκτυο για χρήση και εξυπηρέτηση του έργου, χωρίς επέκταση, βελτίωση ή ασφαλτόστρωση.
- γ) Όλα τα δίκτυα καθώς και ο τρόπος σύνδεσης του έργου με υποσταθμούς ή σταθμούς μεταφοράς της ΑΗΚ θα γίνουν υπόγεια. Δεν θα υπάρχουν υπέργεια καλώδια.
- δ) Κατά τη διάρκεια κατασκευής και λειτουργίας του έργου δεν θα γίνεται χρήση ζιζανιοκτόνων για καταπολέμηση των ζιζανίων. Θα γίνεται αποκλειστική χρήση μηχανικής διαχείρισης των ζιζανίων.
- ε) Σε περίπτωση που θα κατασκευαστεί περίφραξη αυτή θα είναι φιλική προς το περιβάλλον και με συγκεκριμένες προδιαγραφές, οι οποίες επισυνάπτονται στην παρούσα επιστολή.
- στ) Όλες οι κατασκευαστικές εργασίες θα γίνουν εκτός της κύριας περιόδου φωλεοποίησης των πτηνών, δηλαδή δεν θα γίνουν την περίοδο Μαρτίου – μέσα Αυγούστου.

(Π. Γέρου)
Προϊστάμενος Υπηρεσίας
Θήρας & Πανίδας

Elena Erotokritou

From: Lefkios Sergides <director@terracypria.org>
Sent: Τρίτη, 17 Νοεμβρίου 2020 12:39 μμ
To: Elena Erotokritou; martin.hellicar@birdlifecyprus.org.cy; floracy@primehome.com; panayides.gf@cytanet.com.cy; vpapadopoulos@dfmr.moa.gov.cy; andrecws@logos.cy.net
Cc: dzavrou@environment.moa.gov.cy; info@oikologiafeeo.org; director@dfmr.moa.gov.cy; director@fd.moa.gov.cy; birdlifecyprus@birdlifecyprus.org.cy; Skevi Symeonidou; director.thira@cytanet.com.cy; estylianopoulou@environment.moa.gov.cy; iconstantinou@environment.moa.gov.cy; 'Melina Marcou'; 'Γάμπος Κυριακίδης'; dkoutroukides@environment.moa.gov.cy; hnicolaou@fd.moa.gov.cy
Subject: RE: Επιπρόσθετα στοιχεία για ΦΠ στην Δορά - Συνέχεια συνάντησης της Ad-hoc Επιτροπής - 5 Οκτωβρίου, 2020

CAUTION: THIS EMAIL ORIGINATED FROM OUTSIDE OF THE ORGANIZATION. DO NOT CLICK LINKS OR OPEN ATTACHMENTS UNLESS YOU RECOGNIZE THE SENDER AND KNOW THE CONTENT IS SAFE.

Καλησπέρα Έλενα

Για το συγκεκριμένο πάρκο και με βάση και τα τελευταία στοιχεία που ήρθαν πιστεύω ότι είναι αρκετά μεγάλο πάρκο και βρίσκεται εντός της περιοχής που χρησιμοποιεί ο γύπας (είδος καθορισμού της ΖΕΠ) για τροφοληψία

Αντιλαμβάνομαι ότι υπάρχουν αναλυτικά στοιχεία που το καταδεικνύουν μέσω των πομπών που τοποθετήθηκαν από το πρόγραμμα Lifewithnvlutres αλλά και από προηγούμενο Interreg κάτι το οποίο ανέλυσαν και οι συνάδελφοι που χειρίζονται και επεξεργάζονται τα στοιχεία από τους πομπούς.

Ως εκ τούτου δεν συμφωνώ με τη χωροθέτηση του φ/β στην συγκεκριμένη περιοχή αλλά την εξεύρεση εναλλακτικής χωροθέτησης.

Παράλληλα είναι πιθανόν να επηρεάζονται και οι περιοχές τροφοληψίας τόσο του *Aquila fasciata* όσο και του *Buteo rufinus*

Στη διάθεση σας σε περίπτωση που χρειάζεστε περισσότερες διευκρινίσεις

Με εκτίμηση

Λεύκιος

Λεύκιος Σεργίδης

Εκτελεστικός Διευθυντής

Terra Cypria-το Κυπριακό Ίδρυμα Προστασίας του Περιβάλλοντος

p: +357 25320034

f: +357 25320036

w: www.terracypria.org e: director@terracypria.org

ΟΜΟΣΠΟΝΔΙΑ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΩΝ ΟΡΓΑΝΩΣΕΩΝ ΚΥΠΡΟΥ (ΜΚΟ)

Γεωργίου Σεφέρη 4B, 1076 Λευκωσία / Τ.Θ. 28539, 2080 Λευκωσία, Τηλ: 22313750 / 22879240,
Τηλεομ: 22 879241, Ηλεκτρ. διεύθ: info@oikologiafeeo.org, Ιστοσελίδα: www.oikologiafeeo.org

Δευτέρα, 16 Νοεμβρίου 2020

Επείγον – Με ηλεκτρονικό ταχυδρομείο

Προς:

- Διευθυντή Τμήματος Περιβάλλοντος, κ. Κώστα Χατζηπαναγιώτου

Κοινοποίηση:

- Μέλη της Ad-hoc Επιτροπής για την Ειδική Οικολογική Αξιολόγηση

Αγαπητέ κ. Χατζηπαναγιώτου,

Θέμα: Μελέτη Ειδικής Οικολογικής Αξιολόγησης (Ιούλιος 2020) και Συμπληρωματικά Στοιχεία (Νοέμβριος 2020) για την Κατασκευή και Λειτουργία Μονάδας Παραγωγής Ηλεκτρικής Ενέργειας με Φωτοβολταϊκό Σύστημα στην Κοινότητα Δοράς της Επαρχίας Λεμεσού

Αναφορικά με το πιο πάνω θέμα, επιθυμώ να αναφέρω τα ακόλουθα:

1. Το προτεινόμενο έργο αφορά την κατασκευή και λειτουργία φωτοβολταϊκού πάρκου συνολικής δυναμικότητας 5 MW της εταιρείας Gianko 1 Solar Ltd και χωροθετείται στην τοποθεσία Κορδυλλάς της κοινότητας Δοράς στην επαρχία Λεμεσού (Τεμάχια 187 και 846, Φύλλα / Σχέδια 52/06 και 52/14). Το συνολικό εμβαδόν των τεμαχίων ανέγερσης του προτεινόμενου έργου ανέρχεται στα 68,297 τ.μ.
2. Η περιοχή χωροθέτησης του προτεινόμενου έργου εμπίπτει εντός του Γνωστού Διαδρόμου – Περάσματος Διέλευσης Αποδημητικών Αγρίων Πτηνών Χα Ποτάμι, ο οποίος καθορίστηκε τον Απρίλιο 2006 από την Υπηρεσία Θήρας και Πανίδας (ΥΘΠ) του Υπουργείου Εσωτερικών (ΥΠΕΣ), με βάση την Εντολή αρ. 2 του 2006 για την Χωροθέτηση Μονάδων Παραγωγής Ενέργειας από Ανανεώσιμες Πηγές Ενέργειας (ΑΠΕ), δυνάμει του άρθρου 6 του περί Πολεοδομίας και Χωροταξίας Νόμου του 1972 (90/1972), όπως έχει τροποποιηθεί.
3. Το προτεινόμενο έργο εφάπτεται επίσης με την περιοχή του Δικτύου Natura 2000 Ζώνη Ειδικής Προστασίας (ΖΕΠ) Χα Ποτάμι (CY5000010), η οποία καθορίστηκε τον Οκτώβριο 2007 από την ΥΘΠ του ΥΠΕΣ, με βάση τις διατάξεις της Οδηγίας 2009/147/EK του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 30ής Νοεμβρίου 2009, περί της διατηρήσεως των αγρίων πτηνών (πρώην Οδηγίας 79/409/ΕΟΚ) και του περί Προστασίας και Διαχείρισης Αγρίων Πτηνών και Θηραμάτων Νόμου του 2003 (152(I)/2003) όπως έχει τροποποιηθεί. Τα είδη καθορισμού της περιοχής ΖΕΠ Χα Ποτάμι (CY5000010) είναι ο Σπιζαετός (*Aquila fasciata*), το Διπλογέρακο (*Buteo rufinus*), ο Ζάνος (*Falco peregrinus*), η Κράγκα (*Coracias garrulus*), το Νυκτοπούλι (*Caprimulgus europaeus*), ο Τρυπομάζης (*Sylvia melanothorax*), η Σκαλιφούρτα (*Oenanthe cyriaca*), ο Πυρόχρους Γύπας (*Gyps fulvus*) και μια ομάδα αποδημητικών αρπακτικών πτηνών, η οποία περιλαμβάνει τα ακόλουθα είδη: Μελισσοσιάχινο (*Pernis apivorus*), Γυπογεράκα (*Milvus migrans*), Βαλτοσιάχινο (*Circus aeruginosus*), Ασπροσιάχινο (*Circus macrourus*), Καμποσιάχινο (*Circus pygargus*), Ορνιθοσιάχινο (*Circus cyaneus*), Γερακίνα (*Buteo buteo*), Κιρκινέζι (*Falco naumanni*) και Μαυροφάλκονο (*Falco vespertinus*).

4. Το προτεινόμενο έργο εφάπτεται επίσης με την Σημαντική Περιοχή για τα Πουλιά (ΣΠΠ) Χα Ποτάμι (12021), η οποία καθορίστηκε το 2014 από τον Πτηνολογικό Σύνδεσμο, με βάση τα επιστημονικά κριτήρια του BirdLife International. Τα είδη χαρακτηρισμού της ΣΠΠ Χα Ποτάμι (12021) περιλαμβάνουν την Κράγκα (*Coracias garrulus*), την Σκαλιφούρτα (*Oenanthe cyriaca*), τον Τρυπομάζη (*Sylvia melanothorax*), το Διπλογέρακο (*Buteo rufinus*) και τη Φραγκολίνα (*Francolinus francolinus*).
5. Το προτεινόμενο έργο απέχει επίσης περίπου 550 μ. από την περιοχή του Δικτύου Natura 2000 Ειδική Ζώνη Διατήρησης (ΕΖΔ) Χα Ποτάμι (CY4000002), η οποία καθορίστηκε με βάση τις διατάξεις της Οδηγίας 92/43/ΕΟΚ του Συμβουλίου της 21ης Μαΐου 1992 για τη διατήρηση των φυσικών οικοτόπων καθώς και της άγριας πανίδας και χλωρίδας, και του περί Προστασίας και Διαχείρισης της Φύσης και της Άγριας Ζωής Νόμου του 2003 (153(I)/2003), όπως έχει τροποποιηθεί. Η συγκεκριμένη περιοχή προτάθηκε ως Τόπος Κοινοτικής Σημασίας (πΤΚΣ) τον Μάιο 2004 από την Κυπριακή Δημοκρατία, κηρύχθηκε ως Τόπος Κοινοτικής Σημασίας (ΤΚΣ) τον Μάρτιο 2008 από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή και κηρύχθηκε ως ΕΖΔ τον Σεπτέμβριο 2015 από το Υπουργείο Γεωργίας, Αγροτικής Ανάπτυξης και Περιβάλλοντος της Κυπριακής Δημοκρατίας. Η περιοχή ΕΖΔ Χα Ποτάμι (CY4000002) περιλαμβάνει 10 τύπους φυσικών οικοτόπων καθορισμού: 3140 – Σκληρά oligo-μεσοτροφικά ύδατα με βενθική βλάστηση χαροειδών σχηματισμών με *Chara spp*, 5330 – Θερμομεσογειακές και προελληνικές λόχμες, 5420 – Φρύγανα από *Sarcopoterium spinosum*, 6220* – Ψευδοστέπα με αγροστώδη και μονοετή φυτά από *Thero-Brachypodietea*, 8210 – Ασβεστολιθικά βραχώδη πρανή με χασμοφυτική βλάστηση, 9290 – Δάση με *Cupressus (Acero-Cupression)*, 92C0 – Δάση *Platanus orientalis* και *Liquidambar orientalis (Platanion orientalis)*, 92D0 – Νότια παρόχθια δάση-στοές και λόχμες (*Nerio-Tamaricetea* και *Securinegion tinctoriae*), 9320 - Δάση με *Olea* και *Ceratonia* και 9540 – Μεσογειακά πευκοδάση με ενδημικά είδη πεύκων της Μεσογείου. Επιπρόσθετα, τα αντικείμενα καθορισμού της περιοχής ΕΖΔ Χα Ποτάμι (CY4000002) περιλαμβάνουν ένα είδος άγριας χλωρίδας 2209 – Φλομίσ η βραχυβρακτιοειδής (*Phlomis brevibracteata*) και ένα είδος άγριας πανίδας, το χειρόπτερο 4002 – Αιγυπτιακή Φρουτονυχτερίδα / Νυκτοπάππαρος (*Rousettus Aegyptiacus*).
6. Η περιοχή χωροθέτησης του προτεινόμενου έργου περιλαμβάνει γεωργική γη υψηλής φυσικής αξίας, αποτελούμενη από γεωργικές εκτάσεις και φυσική και σκληρόφυλλη βλάστηση. Ειδικότερα, στο τεμάχιο 846 καλλιεργούνται αμπέλια και στο τεμάχιο 187 παλαιότερα καλλιεργούνταν σιτηρά. Σύμφωνα με τα συμπληρωματικά στοιχεία, ημερομηνίας 11.11.2020, αναμένεται να εκχερσωθεί έκταση περίπου 8,100 τ.μ. που καλλιεργείται με αμπέλια και να αποψιλωθούν συνολικά 3 πεύκα (*Pinus brutia*) ύψους περίπου 3-7 μ., 4 χαρουπιές (*Ceratonia siliqua*) ύψους περίπου 3-5 μ., 7 τρεμιθιές (*Pistacia terebinthus*) ύψους περίπου 1-2 μ. και 60-70 περνιές (*Quercus coccifera*) ύψους περίπου 1-2 μ. Σημειώνεται ότι στην ευρύτερη περιοχή μελέτης βρίσκεται η περιοχή ΖΕΠ Χα Ποτάμι (CY5000010), η οποία εφάπτεται στο νότιο σύνορο του τεμαχίου 846, και η περιοχή ΕΖΔ Χα Ποτάμι (CY4000002), η οποία βρίσκεται σε απόσταση περίπου 550 μ. νότια του προτεινόμενου έργου. Επιπλέον, η περιοχή χωροθέτησης του προτεινόμενου έργου εφάπτεται με το Μονοπάτι Μελέτης της Φύσης «Κορδυλλάς», ενώ περιμετρικά της περιοχής χωροθέτησης απαντώνται τεμάχια με ακαλλιέργητες εκτάσεις (φυσική βλάστηση και δέντρα) και καλλιεργημένες εκτάσεις (ξηρικές καλλιέργειες και αμπέλια). Το υψόμετρο της περιοχής χωροθέτησης κυμαίνεται μεταξύ 713-725 μ. περίπου πάνω από τη στάθμη της θάλασσας, στην κορυφή ενός λόφου, και ως επί το πλείστον χαρακτηρίζεται ως επίπεδη και με ελαφριά κλίση της τάξης του 2-3% προς τα ανατολικά.
7. Το προτεινόμενο έργο χωροθετείται σε Πολεοδομική Ζώνη Προστασίας της Φύσης Ζ1 (Εγκριμένες Πολεοδομικές Ζώνες 2016 Χωροταξικής Περιοχής V Επαρχίας Λεμεσού, Κοινότητα Δωράς, 18.03.2016, Αρ. Σχεδίου ΔΠ/Ε 2016/ΛΕΜ/Υ/05) και Πολεοδομικό Καθεστώς Περιοχής Εξαιρετικής Φυσικής Καλλονής (Δήλωση Πολιτικής για τη Ρύθμιση και τον Έλεγχο της Ανάπτυξης και την Προστασία του Περιβάλλοντος στην Ύπαιθρο και στα Χωριά: Ενιαίο Κείμενο 1996-2014, Αρ. Σχεδίου 4: Προστασία της Φύσης και του Τοπίου). Η περιοχή χωροθέτησης του προτεινόμενου έργου βρίσκεται εκτός καθορισμένου ορίου

ανάπτυξης, σε απόσταση περίπου 950 μ. νοτιοδυτικά του οικιστικού πυρήνα της κοινότητας Δοράς και περίπου 900 μ. βορειοανατολικά του οικιστικού πυρήνα της κοινότητας Μουσερέ. Η περιοχή χωροθέτησης παραμένει ως επί το πλείστον ανέπαφη από ασύμβατες αναπτύξεις. Ειδικότερα, οι πλησιέστερες αναπτύξεις στην περιοχή χωροθέτησης του προτεινόμενου έργου είναι μία κτηνοτροφική μονάδα σε απόσταση 800 μ. νοτιοανατολικά, η εκκλησία της Παναγίας Φωτολαμπούσας σε απόσταση περίπου 660 μ. βορειοανατολικά και μία μεμονωμένη κατοικία σε απόσταση 580 μ. βορειοανατολικά. Η περιοχή χωροθέτησης του προτεινόμενου έργου δεν διαθέτει δημόσιες υποδομές, καθότι δεν συνδέεται με δίκτυο ηλεκτροδότησης, υδροδότησης, τηλεπικοινωνιών και συγκοινωνίας, ενώ η πρόσβαση σε αυτήν γίνεται μέσω δευτερεύοντος οδικού δικτύου και συγκεκριμένα χωμάτινου αγροτικού δρόμου / μονοπατιού ικανοποιητικής προσπέλασης. Ειδικά όσον αφορά το δίκτυο ηλεκτροδότησης, σημειώνεται ότι οι πλησιέστερες υφιστάμενες υποδομές απέχουν περίπου 700 μ. από την περιοχή χωροθέτησης του προτεινόμενου έργου. Ωστόσο, όπως αναφέρεται στα συμπληρωματικά στοιχεία, ημερομηνίας 11.11.2020, οι μελετητές του έργου δεν έχουν πληροφόρηση πως θα γίνει η σύνδεση με το δίκτυο μεταφοράς ηλεκτρικού ρεύματος της Αρχής Ηλεκτρισμού Κύπρου (ΑΗΚ), η οποία έχει προμηθεύσει τους μελετητές μόνο με το προκαταρκτικό κόστος σύνδεσης, το οποίο δεν είναι καν δεσμευτικό. Επιπλέον, το μόνο στοιχείο που αναφέρεται είναι ότι οι πυλώνες σύνδεσης με το δίκτυο της ΑΗΚ θα είναι μεσαίας τάσης.

8. Σύμφωνα με τη Μελέτη Ειδικής Οικολογικής Αξιολόγησης, στην περιοχή χωροθέτησης του προτεινόμενου έργου απαντώνται τουλάχιστον 4 από τα 7 είδη αγρίων πτηνών καθορισμού που φωλιάζουν μόνιμα στην περιοχή ΖΕΠ Χα Ποτάμι (CY5000010). Τα είδη αυτά είναι ο Σπιζαετός (*Aquila fasciata*), η Κράγκα (*Coracias garrulus*), ο Τρυπομάζης (*Sylvia melanothorax*) και η Σκαλιφούρτα (*Oenanthe cyprica*). Σημειώνεται ότι και τα 4 είδη απαντώνται τόσο εντός όσο και πέριξ της περιοχής χωροθέτησης του προτεινόμενου έργου. Τα υπόλοιπα 3 είδη πτηνοπανίδας που φωλιάζουν μόνιμα στην περιοχή ΖΕΠ Χα Ποτάμι (CY5000010) και δεν έχουν καταγραφεί στην περιοχή χωροθέτησης του προτεινόμενου έργου κατά τις επιτόπιες παρατηρήσεις είναι το Διπλογέρακο (*Buteo rufinus*), ο Ζάνος (*Falco peregrinus*) και το Νυκτοπούλι (*Caprimulgus europaeus*).
9. Επιπρόσθετα, σύμφωνα με τις επιτόπιες παρατηρήσεις και καταγραφές πτηνοπανίδας, όπως αυτές περιλαμβάνονται στη Μελέτη Ειδικής Οικολογικής Αξιολόγησης, δεν αναφέρεται ότι στην περιοχή χωροθέτησης του προτεινόμενου έργου απαντάται ο Πυρόχρως Γύπας (*Gyps fulvus*). Ωστόσο, σύμφωνα με τους δορυφορικούς χάρτες κινήσεων 2 νεαρών ατόμων του είδους (Νεφέλη και Ίκαρος), στα οποία έχουν τοποθετηθεί πομποί GPS στο πλαίσιο του έργου διατήρησης «Ζωή με τους Γύπες: Διάσωση του Πυρόχρου Γύπα στην Κύπρο μέσα από δράσεις προστασίας και διατήρησης» (Ακρωνύμιο LIFEwithVulturesCY, Κωδικός LIFE18 NAT/CY/001018), η περιοχή χωροθέτησης του προτεινόμενου έργου φαίνεται να χρησιμοποιείται συστηματικά και για την ακρίβεια να βρίσκεται στον πυρήνα της χωροκρατίας του εναπομείναντος πληθυσμού του Πυρόχρου Γύπα (*Gyps fulvus*) στην Κύπρο. Τονίζεται ότι ο Πυρόχρως Γύπας αποτελεί το πιο σπάνιο και απειλούμενο αρπακτικό είδος άγριου πτηνού που φωλιάζει στην Κύπρο. Μέχρι τη δεκαετία του 1950, ο πληθυσμός του είδους αριθμούσε μερικές εκατοντάδες άτομα, ενώ σήμερα, σύμφωνα με την πιο πρόσφατη απογραφή πληθυσμού (2019), απομένουν γύρω στα 20 άτομα, δηλαδή παρατηρείται μείωση πληθυσμού κατά τουλάχιστον 90%. Παλαιότερα, η περιοχή ΖΕΠ Χα Ποτάμι (CY5000010) φιλοξενούσε μία σημαντική αποικία του είδους, αλλά τις τελευταίες δύο δεκαετίες η περιοχή χρησιμοποιείται μόνο για σκοπούς κουνιάσματος και τροφοληψίας, καθότι αποτελεί περιοχή με έντονη κτηνοτροφική δραστηριότητα και εξαιρετικό βιότοπο για τον Πυρόχρου Γύπα. Σύμφωνα με το Διαχειριστικό Σχέδιο της περιοχής ΖΕΠ Χα Ποτάμι (CY5000010), η Ευνοϊκή Τιμή Αναφοράς για τον Πυρόχρου Γύπα ορίστηκε στα 5 ζευγάρια, δηλαδή μια βιώσιμη αποικία. Η επαναφορά της αναπαραγωγικής αποικίας του Πυρόχρου Γύπα στην περιοχή ΖΕΠ Χα Ποτάμι (CY5000010) αποτελεί στόχο διατήρησης του Διαχειριστικού Σχεδίου που έχει υιοθετηθεί και δημοσιευτεί από την ΥΘΠ του ΥΠΕΣ. Σε αυτό το πλαίσιο, η απευθείας θνησιμότητα από προσκρούσεις και ηλεκτροπληξίες σε ηλεκτρικά καλώδια και γραμμές μεταφοράς ηλεκτρικού ρεύματος μεσαίας και υψηλής τάσης αναμένεται

να επιφέρει σημαντικές, αρνητικές και μακροπρόθεσμες επιπτώσεις στους στόχους διατήρησης του Πυρόχρου Γύπα στην περιοχή ΖΕΠ Χα Ποτάμι (CY5000010).

10. Ειδικά όσον αφορά τα είδη Σπιζαετός (*Aquila fasciata*) και Πυρόχρους Γύπας (*Gyps fulvus*), σημειώνεται ότι η περιοχή χωροθέτησης του προτεινόμενου έργου αποτελεί περιοχή κουρνιάσματος και τροφοληψίας των 2 ειδών καθορισμού της περιοχής ΖΕΠ Χα Ποτάμι (CY5000010). Ο Σπιζαετός (*Aquila fasciata*) και ο Πυρόχρους Γύπας (*Gyps fulvus*) έχουν καθοριστεί ως «είδη υπό απειλή» στην Κύπρο, δηλαδή «είδη της άγριας πτηνοπανίδας που απειλούνται άμεσα με αφανισμό» και καθορίζονται στο Παράρτημα ΙΧ του περί Προστασίας και Διαχείρισης Άγριων Πτηνών και Θηραμάτων Νόμου του 2003 (152(Ι)/2003), όπως έχει τροποποιηθεί, ο οποίος εναρμονίζει την Οδηγία 2009/147/ΕΚ (πρώην Οδηγία 79/409/ΕΟΚ) με την νομοθεσία της Κυπριακής Δημοκρατίας (Άρθρα 2 και 63, καθώς και Παράρτημα ΙΧ). Με βάση το άρθρο 63 της υπό αναφορά νομοθεσίας, «για τα είδη υπό απειλή που καθορίζονται στο Παράρτημα ΙΧ [...] απαγορεύεται οποιαδήποτε ανάπτυξη ή δραστηριότητα ή υποβάθμιση περιοχών που καλύπτουν χώρους του βιολογικού τους κύκλου και μπορεί να επιδράσουν αρνητικά στους πληθυσμούς τους». Η κατασκευή και λειτουργία ενός φωτοβολταϊκού πάρκου μεγάλης κλίμακας στα όρια της περιοχής ΖΕΠ Χα Ποτάμι (CY5000010) αναμένεται να επιφέρει σοβαρές, αρνητικές και μακροπρόθεσμες επιπτώσεις στους στόχους διατήρησης της περιοχής, με σημαντικότερες τον κατακερματισμό του βιοτόπου (απώλεια σημαντικού μέρους περιοχής κουρνιάσματος και τροφοληψίας), τη διατάραξη του ενδιαιτήματος και την όχληση των σπάνιων και απειλούμενων αρπακτικών ειδών καθορισμού της περιοχής.
11. Πέραν των πιο πάνω στοιχείων, τα οποία αφορούν τα 8 συνολικά είδη αγρίων πτηνών καθορισμού της περιοχής ΖΕΠ Χα Ποτάμι (CY5000010) που αποτελούν μόνιμους κάτοικους του νησιού, και ειδικά όσον αφορά την ομάδα των 9 μεταναστευτικών ειδών αρπακτικών πουλιών για τα οποία έχει καθοριστεί η περιοχή, επισημαίνεται ότι πραγματοποιήθηκαν 5 ημερήσιες επιτόπιες παρατηρήσεις και καταγραφές πτηνοπανίδας, οι οποίες διήρκεσαν από τα τέλη άνοιξης μέχρι τα μέσα περίπου του καλοκαιριού (συγκεκριμένα στις 30.05.2020, 14.06.2020, 20.06.2020, 21.06.2020 και 27.06.20, μεταξύ των ωρών 06.30 π.μ. – 10.30 π.μ.). Ωστόσο, σημειώνεται ότι τα συγκεκριμένα είδη μεταναστευτικών αρπακτικών πουλιών – Μελισσοσιάχινο (*Pernis apivorus*), Γυπογεράκα (*Milvus migrans*), Βαλτοσιάχινο (*Circus aeruginosus*), Ασπροσιάχινο (*Circus macrourus*), Καμποσιάχινο (*Circus pygargus*), Ορνιθοσιάχινο (*Circus cyaneus*), Γερακίνα (*Buteo buteo*), Κιρκινέζι (*Falco naumanni*) και Μαυροφάλλκονο (*Falco vespertinus*) – φωλιάζουν σε Ευρώπη και Ασία και περνούν από την περιοχή ΖΕΠ Χα Ποτάμι (CY5000010) σε σημαντικούς αριθμούς, κυρίως κατά το φθινόπωρο, χρησιμοποιώντας την περιοχή για τροφοληψία ή/και ξεκούραση. Σύμφωνα με το Διαχειριστικό Σχέδιο της περιοχής ΖΕΠ Χα Ποτάμι (CY5000010) και βάσει των καταγραφών του Πτηνολογικού Συνδέσμου και της ΥΘΠ του ΥΠΕΣ, υπολογίζεται ότι περνούν τακτικά 300-1,000 αρπακτικά κατά την αποδημία από την περιοχή ΖΕΠ Χα Ποτάμι (CY5000010) κατά το φθινόπωρο. Η κύρια περίοδος του περάσματος των μεταναστευτικών ειδών αρπακτικών πουλιών καθορισμού είναι το φθινόπωρο (τέλη Αυγούστου – αρχές Νοεμβρίου) και δευτερευόντως η άνοιξη (αρχές Μαρτίου – τέλη Μαΐου, σε μικρότερους αριθμούς). Ως εκ τούτου, οι 5 ημερήσιες επιτόπιες παρατηρήσεις και καταγραφές πτηνοπανίδας, μεταξύ 30.05.2020 – 27.06.2020, κρίνονται ως ανεπαρκείς για την καταγραφή της ομάδας των μεταναστευτικών ειδών αρπακτικών πουλιών καθορισμού της περιοχής ΖΕΠ Χα Ποτάμι (CY5000010).
12. Με βάση τα πιο πάνω, το προτεινόμενο έργο αναμένεται να επιφέρει τις ακόλουθες επιπτώσεις:
- Αλλαγή χρήσης γης και αλλοίωση φυσικού τοπίου στην κορυφή λόφου, ο οποίος εφάπτεται της προστατευόμενης περιοχής του Δικτύου Natura 2000 ΖΕΠ Χα Ποτάμι (CY5000010) και εμπίπτει σε Πολεοδομική Ζώνη Προστασίας της Φύσης Ζ1 και Πολεοδομικό Καθεστώς Περιοχής Εξαιρετικής Φυσικής Καλλονής. Σημειώνεται ότι, σύμφωνα με το περί Προστασίας και Διαχείρισης της Φύσης και της Άγριας Ζωής (Μέτρα Προτεραιότητας για Ειδικές Ζώνες Διατήρησης) Διάταγμα του 2015 (ΚΔΠ 292/2015), το οποίο εκδόθηκε δυνάμει του άρθρου 13(2) των περί Προστασίας και Διαχείρισης της

Φύσης και της Άγριας Ζωής Νόμων του 2003 έως 2015, τα μέτρα προτεραιότητας για την ΕΖΔ Χα Ποτάμι (CY4000002), μεταξύ άλλων, περιλαμβάνουν τη διατήρηση της ετερογένειας του τοπίου.

- Κατακερματισμός βιοτόπου, διατάραξη ενδιαιτήματος και όχληση ειδών καθορισμού που φωλιάζουν μόνιμα στην περιοχή ΖΕΠ Χα Ποτάμι (CY5000010), περιλαμβανομένων 2 σημαντικών αρπακτικών ειδών αγρίων πτηνών υπό απειλή. Οι συγκεκριμένες επιπτώσεις αναμένεται να επέλθουν τόσο κατά το στάδιο της εκτέλεσης χωματουργικών εργασιών (εκχέρωση, εκσκαφές και επιχωματώσεις) και κατασκευής του προτεινόμενου έργου (τοποθέτηση φωτοβολταϊκών πλαισίων), όσο και κατά το στάδιο της λειτουργίας του φωτοβολταϊκού πάρκου συνολικής δυναμικότητας 5 MW, σε μία περιοχή η οποία βρίσκεται εκτός καθορισμένου ορίου ανάπτυξης και παραμένει ως επί το πλείστον ανέπαφη από ασύμβατες αναπτύξεις. Σημειώνεται ότι, σύμφωνα με το περί Προστασίας και Διαχείρισης της Φύσης και της Άγριας Ζωής (Μέτρα Προτεραιότητας για Ειδικές Ζώνες Διατήρησης) Διάταγμα του 2015 (ΚΔΠ 292/2015), το οποίο εκδόθηκε δυνάμει του άρθρου 13(2) των περί Προστασίας και Διαχείρισης της Φύσης και της Άγριας Ζωής Νόμων του 2003 έως 2015, τα μέτρα προτεραιότητας για την ΕΖΔ Χα Ποτάμι (CY4000002), μεταξύ άλλων, περιλαμβάνουν τη διατήρηση των ενδιαιτημάτων των ειδών ορνιθοπανίδας που παρατηρούνται στην ΕΖΔ σε ικανοποιητική κατάσταση διατήρησης, ώστε να διασφαλίζεται η παρουσία και η διαβίωση της, ειδικότερα όσον αφορά τα είδη του Παραρτήματος Ι των περί Προστασίας και Διαχείρισης των Αγρίων Πτηνών και Θηραμάτων Νόμων του 2003 έως 2017.
- Ανεπαρκής εκτίμηση των συσσωρευτικών επιπτώσεων του προτεινόμενου έργου σε συνδυασμό με άλλα έργα και σχέδια που χωροθετούνται εντός και πλησίον της περιοχής ΖΕΠ Χα Ποτάμι (CY5000010) (π.χ. δημόσιο οδικό και χωμάτινο αγροτικό δίκτυο, αιολικό πάρκο και εγκαταστάσεις ελέγχου, γραμμές μεταφοράς ηλεκτρικού ρεύματος μέσης και υψηλής τάσης, μεμονωμένες κατοικίες και κτηνοτροφικά υποστατικά, γήπεδα γκολφ με παρεμφερείς οικιστικές και εμπορικές αναπτύξεις, αγωγοί μεταφοράς νερού και μεταβολή υδρολογικής κατάστασης, διάνοιξη αντιπυρικών λωρίδων και πρόσφατες δασικές πυρκαγιές).
- Ανεπαρκής εκτίμηση των αθροιστικών επιπτώσεων του προτεινόμενου έργου λόγω της ανάγκης επέκτασης των υφιστάμενων δημόσιων υποδομών στην περιοχή χωροθέτησης και κυρίως του δικτύου ηλεκτροδότησης, οι πλησιέστερες υφιστάμενες υποδομές του οποίου απέχουν περίπου 700 μ. από την περιοχή χωροθέτησης του προτεινόμενου έργου. Σημειώνεται ότι, σύμφωνα με το περί Προστασίας και Διαχείρισης της Φύσης και της Άγριας Ζωής (Μέτρα Προτεραιότητας για Ειδικές Ζώνες Διατήρησης) Διάταγμα του 2015 (ΚΔΠ 292/2015), το οποίο εκδόθηκε δυνάμει του άρθρου 13(2) των περί Προστασίας και Διαχείρισης της Φύσης και της Άγριας Ζωής Νόμων του 2003 έως 2015, τα μέτρα προτεραιότητας για την ΕΖΔ Χα Ποτάμι (CY4000002), μεταξύ άλλων, περιλαμβάνουν τον περιορισμό ή/και απαγόρευση ενεργειών ή/και οχλήσεων ή/και δραστηριοτήτων εντός της ΕΖΔ, οι οποίες δυνατόν να έχουν σημαντικές αρνητικές επιπτώσεις στην ΕΖΔ, για την αποφυγή της υποβάθμισης των φυσικών οικοτόπων και των οικοτόπων των ειδών. Τονίζεται ότι μέχρι σήμερα δεν έχει εκδοθεί το αναγκαίο Διάταγμα δυνάμει των άρθρων 6(1)(β) και 7(6) των περί Προστασίας και Διαχείρισης των Αγρίων Πτηνών και Θηραμάτων Νόμων του 2003 έως 2017, το οποίο να καθορίζει κατάλληλα μέτρα για τη, σύμφωνα με τις οικολογικές απαιτήσεις, συντήρηση και διευθέτηση, των οικοτόπων που βρίσκονται τόσο στο εσωτερικό όσο και στο εξωτερικό της περιοχής ΖΕΠ, και προς αποφυγή της ρύπανσης ή φθοράς οικοτόπου ο οποίος βρίσκεται εντός και εκτός ΖΕΠ προς αποφυγή των επιζήμιων για τα άγρια πτηνά διαταράξεων.

Για όλους τους πιο πάνω λόγους, η Ομοσπονδία Περιβαλλοντικών Οργανώσεων Κύπρου τοποθετείται αρνητικά όσον αφορά το προτεινόμενο έργο, καθότι η κατασκευή και λειτουργία του αναμένεται να επιφέρει σοβαρές, αρνητικές και μακροπρόθεσμες επιπτώσεις στα είδη καθορισμού και τους στόχους διατήρησης της περιοχής του Δικτύου Natura 2000 ΖΕΠ Χα Ποτάμι (CY5000010).

Με εκτίμηση,
Μυρούλα Χατζηχριστοφόρου
Ομοσπονδία Περιβαλλοντικών Οργανώσεων Κύπρου

Προς:

κ. Κώστα Χατζηπαναγιώτου
Διευθυντή
Τμήμα Περιβάλλοντος
chadjipanayiotou@environment.moa.gov.cy

Υπόψη:

κα. Έλενα Στυλιανοπούλου
Ανώτερη Λειτουργό Περιβάλλοντος
Τμήμα Περιβάλλοντος
estylilianopoulou@environment.moa.gov.cy

12 Οκτωβρίου 2020

Αγαπητέ κ. Χατζηπαναγιώτου,

Θέμα: Επιπρόσθετες απόψεις σχετικά με την προτεινόμενη κατασκευή Φωτοβολταϊκού Πάρκου 5 MW στη Δορά, που εφάπτεται της Ζώνης Ειδικής Προστασίας (ΖΕΠ) «Χα Ποτάμι»

Επικοινωνούμε μαζί σας σε συνέχεια της συνάντησης της ad hoc επιτροπής η οποία πραγματοποιήθηκε στις 5 Οκτωβρίου 2020, με σκοπό να σας καταθέσουμε γραπτώς επιπρόσθετα σημαντικά στοιχεία τα οποία καταδεικνύουν την σημαντικότητα της περιοχής όπου προτείνεται το εν λόγω φωτοβολταϊκό πάρκο για τη βιοποικιλότητα και πιο συγκεκριμένα για τον Γύπα τον Πυρόχροο (*Gyps fulvus*), αλλά και για τα άλλα δύο είδη καθορισμού της ΖΕΠ, τον Σπιζαετό (*Aquila fasciata*) και το Διπλογέρακο (*Buteo rufinus*).

Η περιοχή «Χα Ποτάμι» έχει καθοριστεί ως ΖΕΠ για ένα αριθμό ειδών πουλιών, συμπεριλαμβανομένου του Γύπα. Ο Γύπας αποτελεί το πιο σπάνιο και απειλούμενο σε εθνικό επίπεδο αρπακτικό πουλί που φωλιάζει στην Κύπρο. Τη δεκαετία του '50, ο πληθυσμός αριθμούσε μερικές εκατοντάδες, ενώ σήμερα, σύμφωνα με την τελευταία απογραφή του πληθυσμού (2020), απομένουν γύρω στους 20 Γύπες, που ισοδυναμεί με μείωση κατά τουλάχιστο 90%.

Στην περιοχή «Χα Ποτάμι» υπήρχε παλαιότερα σημαντική αποικία του είδους, ενώ τα τελευταία χρόνια η περιοχή χρησιμοποιείται για σκοπούς κουνιάσματος και τροφοληψίας. Σύμφωνα με το Διαχειριστικό Σχέδιο που εκπονήθηκε για την ΖΕΠ το 2016, η συγκεκριμένη περιοχή αποτελεί μια από τις σημαντικότερες περιοχές για το άκρως απειλούμενο αυτό είδος στην Κύπρο. Βάσει των πιο πάνω ιστορικών στοιχείων και λαμβάνοντας υπόψη τη γνώμη ειδικών, η Ευνοϊκή Τιμή Αναφοράς (ΕΤΑ) για το Γύπα στη Κύπρο ορίστηκε ως 65 ζευγάρια (200 άτομα). **Σε επίπεδο ΖΕΠ «Χα-Ποτάμι» η ΕΤΑ για το Γύπα ορίστηκε στα 5 ζευγάρια για να μπορεί να υπάρξει μία βιώσιμη αποικία στην περιοχή.** Η επαναφορά της αναπαραγωγικής αποικίας του Γύπα στη ΖΕΠ αποτελεί στόχο του Διαχειριστικού Σχεδίου για την περιοχή. Στη προσπάθεια αυτή θα συμβάλει και το υπό εξέλιξη έργο LIFE «Ζωή με τους Γύπες», αφού μια από τις δράσεις του προγράμματος θα συμπεριλαμβάνει την εισαγωγή ατόμων από την Ισπανία.

Για την ενδυνάμωση και την ανάκαμψη του είδους έχουν καταβληθεί στο παρελθόν και συνεχίζουν να καταβάλλονται σήμερα Ευρωπαϊκοί και εθνικοί πόροι. Συγκεκριμένα η ανάκαμψη του είδους αποτέλεσε το στόχο του έργου GYPAS που συγχρηματοδοτήθηκε από το «Πρόγραμμα Διασυνοριακής Συνεργασίας Ελλάδα-Κύπρος 2007-2013» και από εθνικούς πόρους, με επικεφαλής εταίρο την Υπηρεσία Θήρας και Πανίδας και εταίρους τον Πτηνολογικό Σύνδεσμο Κύπρου, το Τμήμα Δασών, τον Δήμο Γόρτυνας και το

Πανεπιστήμιο Κρήτης – Μουσείο Φυσικής Ιστορίας Κρήτης. Σήμερα η διάσωση του είδους αποτελεί τον σκοπό του τρέχοντος έργου «Ζωή με τους Γύπες» (LIFE18 NAT/CY/001018) (2019-2023) που συγχρηματοδοτείται από το πρόγραμμα LIFE της Ευρωπαϊκής Ένωσης και από εθνικούς πόρους, με επικεφαλής εταίρο τον Πτηνολογικό Σύνδεσμο Κύπρου και εταίρους την Υπηρεσία Θήρας και Πανίδας, το Κυπριακό Ίδρυμα Προστασίας του Περιβάλλοντος - Terra Cypria και τον διεθνή οργανισμό Vulture Conservation Foundation.

Στα πλαίσια του έργου GYPAS, μεταξύ άλλων δράσεων, κατασκευάστηκε ταΐστρα για το είδος κοντά στην περιοχή ΖΕΠ «Χα Ποτάμι». Η ταΐστρα αυτή βρίσκεται σε απόσταση περίπου 5 χιλιομέτρων από το προτεινόμενο έργο (βλέπε Εικόνα 1, 2, 3 και 4 πιο κάτω).

Κύρια περιοχή επικράτειας του Γύπα ('core areas')

Το σημαντικότερο στοιχείο το οποίο επιθυμούμε να καταθέσουμε είναι το γεγονός ότι η προτεινόμενη προς ανάπτυξη περιοχή, βρίσκεται εντός της κύριας επικράτειας του γύπα, η οποία λόγω του μικρού πληθυσμού του είδους, είναι περιορισμένη. Σύμφωνα με τα στοιχεία που παρουσιάζουμε αναλυτικά πιο κάτω, τα οποία έχουν συλλεχθεί από το έργο «Ζωή με τους Γύπες», στην συγκεκριμένη περιοχή που χωροθετείται το προτεινόμενο έργο επισκέπτονται άτομα του είδους, τόσο κατά της κινήσεις τους από και προς τους χώρους κουρνιάσματος τους όσο και για τροφοληψία. Συγκεκριμένα υπάρχουν στοιχεία για δυο άτομα του είδους, μέσω τεχνολογίας πομπών GPS, τον Ίκαρο και τη Νεφέλη. Οι πομποί στους δύο αυτούς γύπες, που τοποθετήθηκαν από την Υπηρεσία Θήρας και Πανίδας, δείχνουν ξεκάθαρα την έντονη και καθημερινή χρήση της περιοχής του προτεινόμενου έργου από τα δυο άτομα του είδους (βλέπε Εικόνες 3 μέχρι 7). Οι δε εικόνες 3 και 4, δείχνουν πέραν πάσης αμφιβολίας ότι η προτεινόμενη περιοχή ανέγερσης του έργου βρίσκεται ουσιαστικά μέσα στον πυρήνα της επικράτειας των δύο αυτών γυπών, και κατ' επέκταση αντικατοπτρίζουν τις κινήσεις του είδους στην περιοχή γενικά καθότι οι Γύπες ως κοινωνικό είδος κινούνται μαζικά. Υπάρχουν επίσης στοιχεία από γύπες με πομπούς που συλλέχθηκαν στα πλαίσια του προγράμματος GYPAS, που και πάλι δείχνουν ότι η εν λόγω περιοχή αποτελεί κύρια περιοχή επικράτειας (βλέπε Εικόνα 1 και 2).

Είδη χαρακτηρισμού *Aquila fasciata* και *Buteo rufinus*

Όπως αναφέραμε και πιο πάνω η περιοχή του Χα Ποτάμι είναι ιδιαίτερα σημαντική και για τα δυο μεγάλα αρπακτικά της Κύπρου. Τον Σπιζαετό (*Aquila fasciata*), είδος το οποίο φωλιάζει στην περιοχή (2 ζευγάρια) και για το οποίο η Ευνοϊκή τιμή Αναφοράς για την περιοχή καθορίστηκε στα 2 ζευγάρια, και το Διπλογέρακο (*Buteo rufinus*), όπου στην περιοχή φωλιάζουν 3-5 ζευγάρια του είδους και για το οποίο η ευνοϊκή τιμή αναφοράς καθορίστηκε στα 5 ζευγάρια. Σημειώνουμε ότι και τα δυο είδη είναι χωροκρατικά κατά την περίοδο αναπαραγωγής και δεν είναι ανεκτικά σε ενόχληση του χώρου φωλεοποίησης. Τα δυο είδη απαιτούν μια ζώνη 'μη-ενόχλησης' με ακτίνα τουλάχιστον 2 χλμ από τη φωλιά τους, για να αποσοβηθεί ο κίνδυνος εγκατάλειψης. Συγκεκριμένα, η προτεινόμενη περιοχή έργου βρίσκεται εντός της επικράτειας ενός ζευγαριού *Aquila fasciata* της ΖΕΠ.

Συσσωρευτικές επιπτώσεις

Να τονίσουμε ότι τα πιο πάνω στοιχεία θα πρέπει να συνεκτιμηθούν στα πλαίσια της εξέτασης των συσσωρευτικών επιπτώσεων από άλλα έργα στην ευρύτερη περιοχή, λαμβάνοντας υπόψη τις

επικράτειες των 3 αρπακτικών ειδών χαρακτηρισμού για τη ΖΕΠ «Χα Ποτάμι». Στη Μελέτη Δέουσας Εκτίμησης που ετοιμάστηκε για το έργο, οι επικράτειες δεν λαμβάνονται υπόψη για την εκτίμηση των συσσωρευτικών επιπτώσεων, κάτι που αποτελεί σοβαρό κενό, ιδιαίτερα σε σχέση με το έργο του Αιολικού Πάρκου των Ορειτών το οποίο εντάσσεται στη συγκεκριμένη περιοχή ΖΕΠ.

Παράλληλα θέλουμε να υπενθυμίζουμε την δέσμευση της Κυπριακής Δημοκρατίας έναντι της Ευρωπαϊκής Επιτροπής (ΕΕ) για την μη εκτέλεση άλλων έργων στην περιοχή της ΖΕΠ Χα Ποτάμι. Το μέτρο αυτό περιλαμβάνεται στην Τελική Έκθεση του 2013 με σκοπό τον προσδιορισμό μέτρων αποκατάστασης και αποζημίωσης από την εγκατάσταση και λειτουργία του Αιολικού Πάρκου στην περιοχή των Ορειτών, και η οποία μελέτη προέκυψε μετά από απαίτηση της ΕΕ λόγω της υπόθεσης εναντίον της Κυπριακής Δημοκρατίας. Στη σελ.6 της μελέτης αυτής αναφέρεται: «1.1.2 *Επιπλέον, εντός των ορίων της υφιστάμενης περιοχής Natura δεν πρέπει να επιτραπούν αναπτύξεις/διαταράξεις στο μέλλον που θα επηρεάζουν αρνητικά τα είδη χλωρίδας και άγριας πανίδας για τα οποία χαρακτηρίστηκε η εν λόγω περιοχή «Χα-Ποτάμι» και «Ζώνη Ειδικής Προστασίας Χα-Ποτάμι».* Ως αποτέλεσμα η Κυπριακή Δημοκρατία δεσμεύτηκε για εκπόνηση και εφαρμογή μέτρων αποκατάστασης και μετριασμού των επιπτώσεων για την περιοχή. Επιπρόσθετα σε συναντήσεις που έγιναν στο Τμήμα Περιβάλλοντος για το συγκεκριμένο θέμα στις 29 Μάρτιου 2017, 21 Ιουλίου 2017 και 28 Ιουνίου 2018, όπως καταγράφεται στα πρακτικά αυτών των συνεδριάσεων, ένα από τα βασικά μέτρα αποκατάστασης και αποζημίωσης για το αιολικό πάρκο στους Ορείτες που θα εφαρμόσει το Τμήμα Περιβάλλοντος είναι το *‘Μέτρο 1: Απαγόρευση άλλων αναπτύξεων εντός των ορίων των υφιστάμενων περιοχών Natura’*. Σημειώνουμε ότι η μη υλοποίηση άλλων έργων στην περιοχή αποτέλεσε δέσμευση προκειμένου να κλείσει η υπόθεση.

Παρόλο που το θέμα των επιπτώσεων έργων Φωτοβολταϊκών Πάρκων στην πτηνοπανίδα χρίζει περαιτέρω επιστημονικής έρευνας ανά το παγκόσμιο, υπάρχει αυξανόμενο σύνολο στοιχείων στη διεθνή βιβλιογραφία. **Μια επίπτωση που δεν αμφισβητείται είναι αυτή της αλλαγής χρήσης γης και κατά συνέπεια της απώλειας και του κατακερματισμού βιοτόπων, κάτι που αναμένεται να συμβεί και στην προκειμένη περίπτωση αφού αναμένεται να εκχερσωθούν φυσικοί οικότοποι έκτασης 68,297 m² για την υλοποίηση του έργου, καθώς επίσης αναμένεται να γίνουν επιπλέον εκχερσώσεις για σκοπούς πρόσβασης στα τεμάχια.**

Επιπλέον σημαντικά στοιχεία

Επίσης από τα στοιχεία της μελέτης φαίνεται ότι το συγκεκριμένο έργο στερείται ικανοποιητικής πρόσβασης, αφού δεν υπάρχει δημόσιος δρόμος. Η πρόσβαση στην περιοχή μελέτης γίνεται μέσω του δευτερεύοντος οδικού δικτύου και του χωμάτινου οδικού δικτύου της περιοχής αυτής.

Την ίδια ώρα απουσιάζουν στοιχεία που αφορούν τη σύνδεση με το δίκτυο της ΑΗΚ, καθώς και των διαδρομών των καλωδίων, αγνοώντας ουσιαστικά τον κίνδυνο πρόσκρουσης σ' αυτά από τα είδη καθορισμού της περιοχής. Επομένως τόσο το θέμα πρόσβασης όσο και ο κίνδυνος πρόσκρουσης δεν έχουν εκτιμηθεί δεόντως και επαρκώς στη ΜΔΕ. Σύμφωνα με το *‘Multi-species Action Plan to Conserve African-Eurasian Vultures’* που εκδόθηκε το 2017 από το *‘Convention of Migratory Species’* οι προσκρούσεις και η ηλεκτροπληξία από ενεργειακές εγκαταστάσεις είναι από τις κύριες απειλές για τους γύπες. Η απειλή αυτή είναι σχετική για το είδος στην προκειμένη περίπτωση.

Όπως γνωρίζετε, τασσόμαστε ξεκάθαρα υπέρ των Ανανεώσιμων Πηγών Ενέργειας, εντούτοις η σωστή χωροθέτηση τους αποτελεί το κλειδί για να αποφευχθεί η σύγκρουση των προτεραιοτήτων της Κύπρου και της ΕΕ για τον περιορισμό της κλιματικής αλλαγής και την προστασία της βιοποικιλότητας.

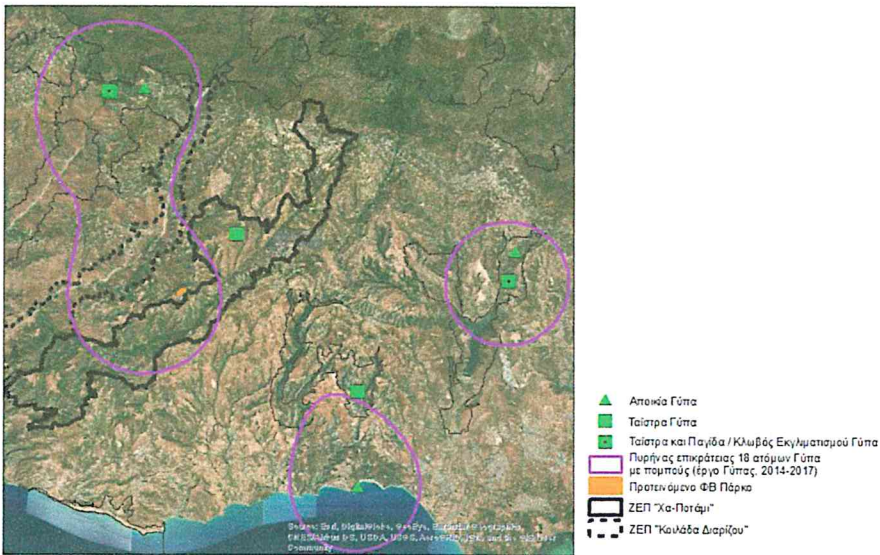
Με αυτά τα δεδομένα είμαστε της άποψης ότι το εν λόγω έργο θα επιφέρει αρνητικές, μη αναστρέψιμες επιπτώσεις για τα είδη καθορισμού της περιοχής, και κυρίως για το Γύπα. Για αυτό το λόγο, και με βάση την αρχή της πρόληψης, πιστεύουμε ότι το έργο δεν πρέπει να αδειοδοτηθεί.

Είμαστε στη διάθεση σας για περαιτέρω διευκρινήσεις και συζήτηση του θέματος και ζητούμε όπως η παρούσα επιστολή κοινοποιηθεί και στα μέλη της ad hoc επιτροπής.

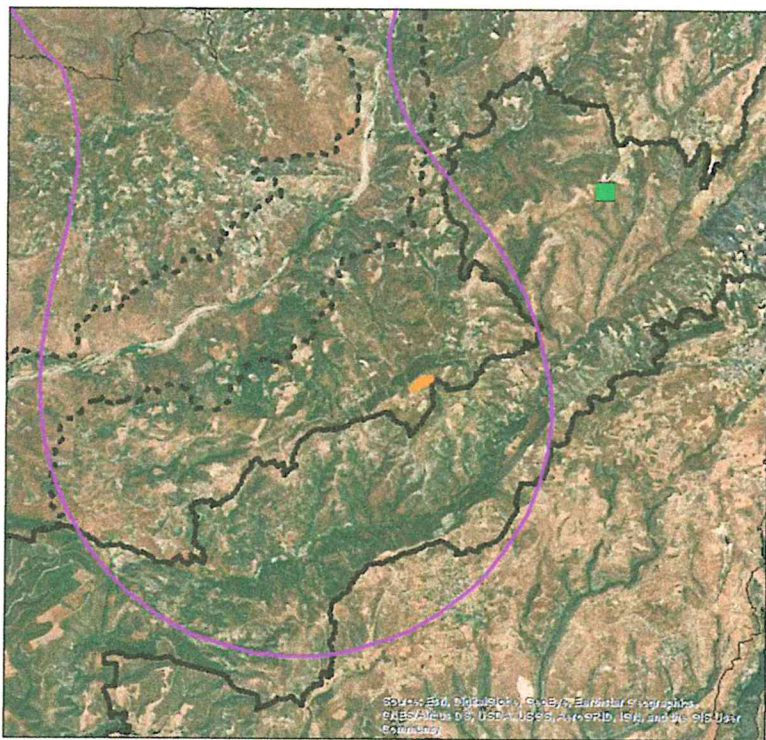
Με εκτίμηση,

Μάρτιν Χέλλικαρ, Διευθυντής Πτηνολογικού Συνδέσμου Κύπρου

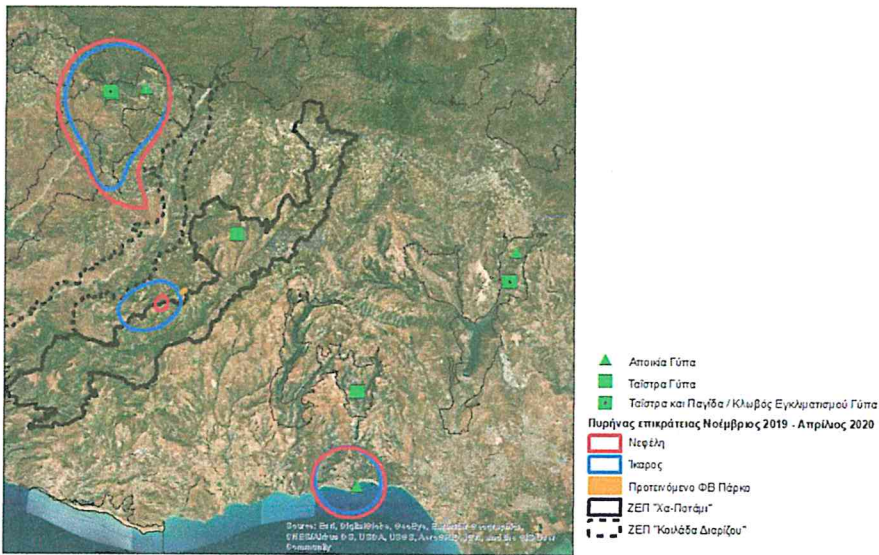

Εικόνα 1: Χάρτης που υποδεικνύει τις ταΐστρες και παγίδες / κλωβούς εγκλιματισμού για τους Γύπες, τις αποικίες Γύπα και τον πυρήνα της επικράτειας των 18 ατόμων Γύπα που σημαδεύτηκαν με πομπούς GPS κατά το Έργο ΓΥΠΑΣ (Πρόγραμμα Διασυνοριακής Συνεργασίας Ελλάδα - Κύπρος 2007-2013) σε σχέση με το προτεινόμενο έργο. Ο πυρήνας της επικράτειας είναι η περιοχή στην οποία το κάθε άτομο Γύπα περνά το 50% του χρόνου του. Δηλαδή, σε οποιαδήποτε δεδομένη χρονική στιγμή υπάρχει πιθανότητα 50% ότι ο Γύπας θα βρίσκεται εντός αυτού του ορίου και το όριο αυτό αντικατοπτρίζει την περιοχή όπου περνούν το μεγαλύτερο μέρος του χρόνου τους για ξεκούραση, αναπαραγωγή και τροφοληψία

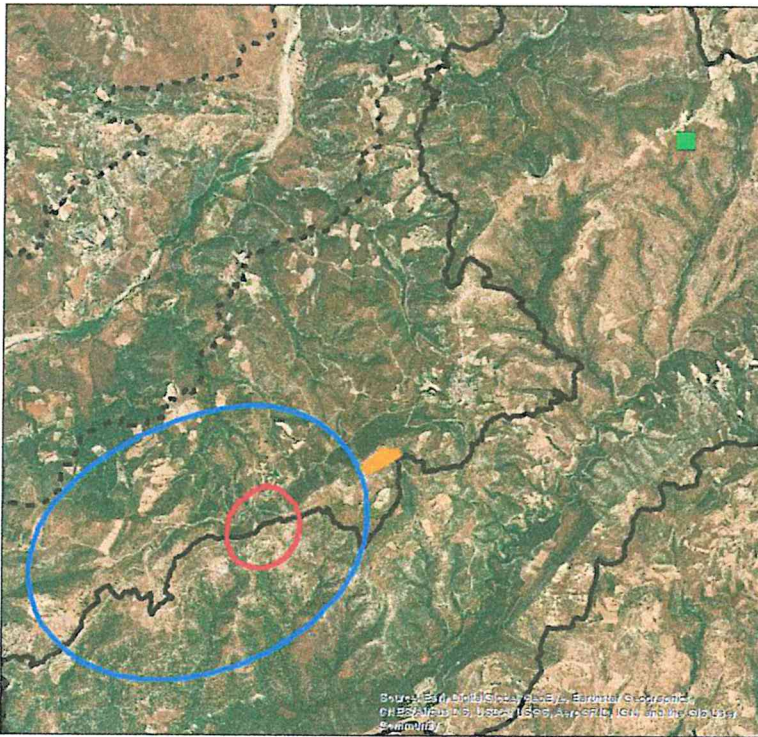

- Τσίτρα Γύπα
- Πυρήνας επικράτειας 18 ατόμων Γύπα με πομπούς (έργο Γύπας, 2014-2017)
- Προτεινόμενο ΦΒ Πάρκο
- ΖΕΠ "Χα-Ποτάμι"
- ΖΕΠ "Κοιλιά Διαρίζου"

Εικόνα 2: Λεπτομέρεια χάρτη που υποδεικνύει την ταίστρα για τους Γύπες και τον πυρήνα της επικράτειας των 18 ατόμων Γύπα που σημαδεύτηκαν με πομπούς GPS κατά το Έργο ΓΥΠΑΣ (Πρόγραμμα Διασυνοριακής Συνεργασίας Ελλάδα - Κύπρος 2007-2013) σε σχέση με το προτεινόμενο έργο. Ο πυρήνας της επικράτειας είναι η περιοχή στην οποία το κάθε άτομο Γύπα περνά το 50% του χρόνου του. Δηλαδή, σε οποιαδήποτε δεδομένη χρονική στιγμή υπάρχει πιθανότητα 50% ότι ο Γύπας θα βρίσκεται εντός αυτού του αρίου και το όριο αυτό αντικατοπτρίζει την περιοχή όπου περνούν το μεγαλύτερο μέρος του χρόνου τους για ξεκούραση, αναπαραγωγή και τροφοληψία

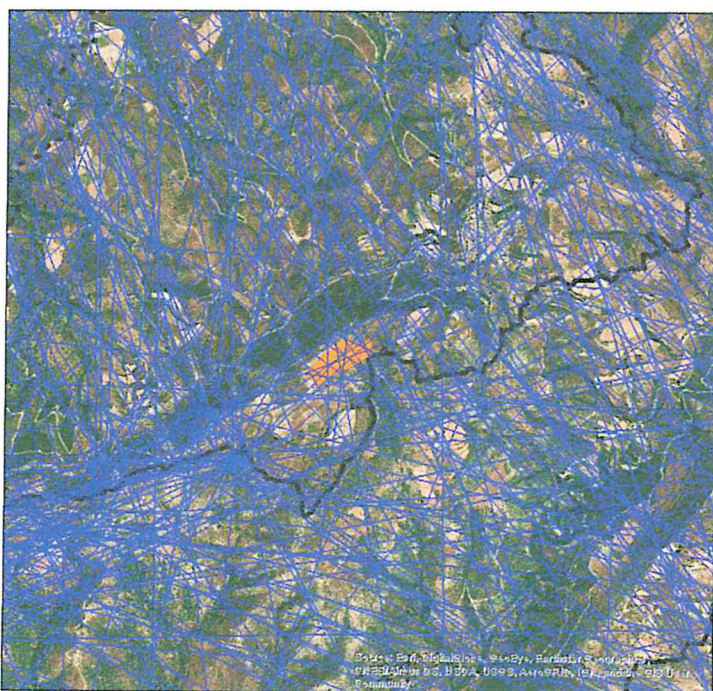

Εικόνα 3: Χάρτης που υποδεικνύει τις ταΐστρες και παγίδες / κλωθούς εγκλιματισμού για τους Γύπες, τις αποικίες Γύπα και τον πυρήνα της επικράτειας των απόμων Γύπα Ικαρος και Νεφέλη κατά την περίοδο Νοέμβριος 2019 – Απρίλιος 2020 σε σχέση με το προτεινόμενο έργο. Ο πυρήνας της επικράτειας είναι η περιοχή στην οποία το κάθε άτομο Γύπα περνά το 50% του χρόνου του. Δηλαδή, σε οποιαδήποτε δεδομένη χρονική στιγμή υπάρχει πιθανότητα 50% ότι ο Γύπας θα βρίσκεται εντός αυτού του ορίου και το όριο αυτό αντικατοπτρίζει την περιοχή όπου περνούν το μεγαλύτερο μέρος του χρόνου τους για ξεκούραση, αναπαραγωγή και τροφοληψία

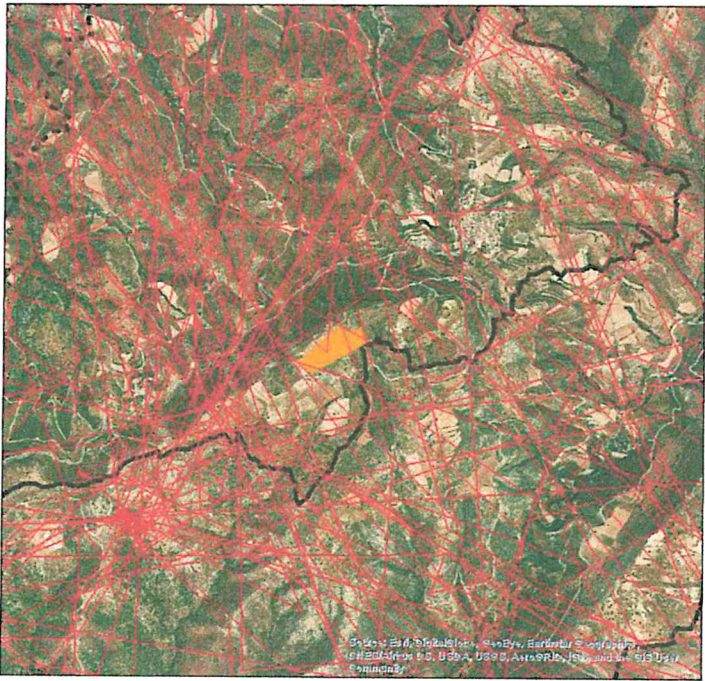

- Τσίτσα Γύπα
- Πυρήνας επικράτειας Νοέμβριος 2019 - Απρίλιος 2020**
- Νεφέλη
- Ίκαρος
- Προτεινόμενο ΦΒ Πάρκο
- ΖΕΠ "Χα-Ποτάμι"
- ΖΕΠ "Κοιλιά Διαρίζου"

Εικόνα 4: Λεπτομέρεια χάρτη που υποδεικνύει την ταΐστρα για τους γύπες και τον πυρήνα της επικράτειας των ατόμων Γύπα Ίκαρος και Νεφέλη κατά την περίοδο Νοέμβριος 2019 – Απρίλιος 2020 σε σχέση με το προτεινόμενο έργο (εξυπακούεται ότι δεν είναι μόνο δύο πουλιά που περνούν από εκεί καθώς το είδος είναι κοινωνικό και τα άτομα μετακινούνται μαζί). Ο πυρήνας της επικράτειας είναι η περιοχή στην οποία το κάθε άτομο Γύπα περνά το 50% του χρόνου του. Δηλαδή, σε οποιαδήποτε δεδομένη χρονική στιγμή υπάρχει πιθανότητα 50% ότι ο Γύπας θα βρίσκεται εντός αυτού του ορίου και το όριο αυτό αντικατοπτρίζει την περιοχή όπου περνούν το μεγαλύτερο μέρος του χρόνου τους για ξεκούραση, αναπαραγωγή και τροφοληψία

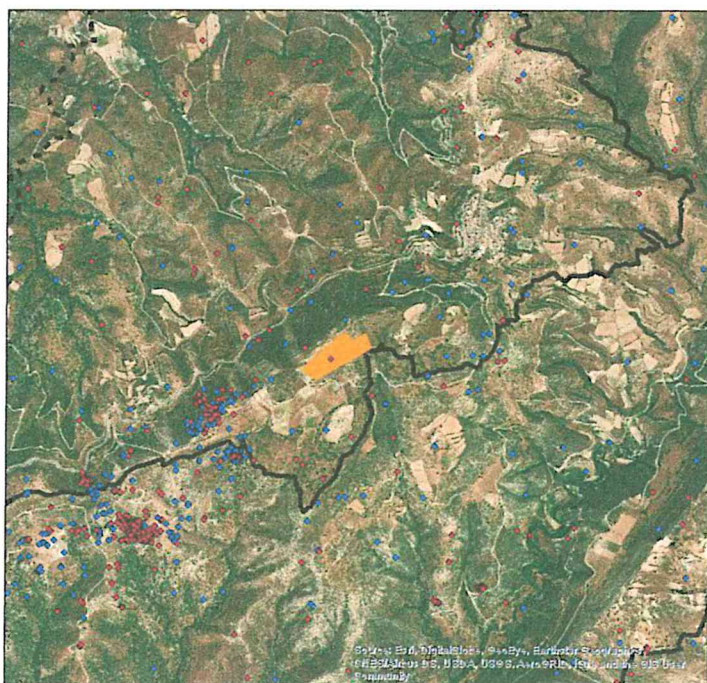
Εικόνα 5: Χάρτης που υποδεικνύει τις διαδρομές του ατόμου γύπα με το όνομα λκαρος κατά την περίοδο Νοέμβριος 2019 – Απρίλιος 2020 σε σχέση με το προτεινόμενο έργο

Διαδρομές ατόμου γύπα Νοέμβριος 2019 - Απρίλιος 2020

- Νεφέλη
- Προτεινόμενο Φθ Πάρκο
- ▭ ΖΕΠ "Χα-Ποτάμι"
- ▭ ΖΕΠ "Κοιλιάδα Διαρίζου"

Εικόνα 6: Χάρτης που υποδεικνύει τις διαδρομές του ατόμου γύπα με το όνομα Νεφέλη κατά την περίοδο Νοέμβριος 2019 – Απρίλιος 2020 σε σχέση με το προτεινόμενο έργο

Εικόνα 7: Χάρτης που υποδεικνύει τα στίγματα (θέσεις) πομπών GPS των ατόμων Γύπα Ίκαρος και Νεφέλη κατά την περίοδο Νοέμβριος 2019 – Απρίλιος 2020 σε σχέση με το προτεινόμενο έργο (εξυπακούεται ότι δεν είναι μόνο δύο πουλιά που περνούν από εκεί καθώς το είδος είναι κοινωνικό και τα άτομα μετακινούνται μαζικά)

Προς:

κ. Κώστα Χατζηπαναγιώτου
Διευθυντή
Τμήμα Περιβάλλοντος
chadjipanayiotou@environment.moa.gov.cy

Υπόψη:

κα. Έλενα Στυλιανοπούλου
Ανώτερη Λειτουργό Περιβάλλοντος
Τμήμα Περιβάλλοντος
estylianopoulou@environment.moa.gov.cy

26 Νοεμβρίου, 2020

Αγαπητέ κ. Χατζηπαναγιώτου,

Θέμα: Συμπληρωματικά στοιχεία για την προτεινόμενη κατασκευή Φωτοβολταϊκού Πάρκου 5 MW**στη Δορά, που εφάπτεται της Ζώνης Ειδικής Προστασίας (ΖΕΠ) 'Χα Ποτάμι'**

Σε συνέχεια της επιστολής μας 12 Οκτωβρίου 2020 και μετά και την αποστολή σχετικής επιστολής από την εταιρεία που εκπόνησε την σχετική μελέτη, με ημερομηνία 11 Νοεμβρίου 2020, επικοινωνούμε μαζί σας με σκοπό να καταθέσουμε επιπρόσθετα επιστημονικά στοιχεία.

Κύρια περιοχή επικράτειας του γύπα ('core areas') και μετακινήσεις του είδους

Όπως τεκμηριώσαμε στην προηγούμενη επιστολή μας το προτεινόμενο έργο τοποθετείται εντός της κύριας περιοχής επικράτειας του γύπα (core areas), από δεδομένα μετακινήσεων που έχουν συλλεχθεί για δύο άτομα γυπών μέσω του έργου 'Ζωή με τους γύπες' (LIFE18 NAT/CY/001018) για τη χρονική διάρκεια 15 Νοεμβρίου μέχρι 30 Απριλίου 2020. Επιπρόσθετη ανάλυση αυτών των δεδομένων έχει δείξει ότι ο γύπας Ίκαρος καθημερινά διένυε 53±39 χιλιόμετρα κατά μέσο όρο, ενώ η Νεφέλη διένυε καθημερινά περίπου 29±25 χιλιόμετρα κατά μέσο όρο. Συνάμα δημοσιευμένη μελέτη για γύπες στην Κρήτη έδειξε ότι η μέση ακτίνα τροφοληψίας του είδους στην Κρήτη να είναι στα 15 χιλιόμετρα, ενώ η μέση μέγιστη να είναι τα 29,9 χιλιόμετρα¹.

Από αυτά τα στοιχεία πεδίου φαίνεται ξεκάθαρα ότι ο γύπας είναι ένα είδος που έχει μια μεγάλη περιοχή επικράτειας και καλύπτει μεγάλες αποστάσεις σε καθημερινή βάση για τροφοληψία. Επομένως καταρρίπτονται οι ισχυρισμοί των μελετητών ότι δεν πιστεύουν ότι το έργο θα επηρεάσει τους γύπες επειδή η υφιστάμενη ταΐστρα βρίσκεται περίπου 5χλμ μακριά και 2χλμ μακριά από τις αποικίες του. Συνάμα από επιπλέον δεδομένα που έχουν συλλεχθεί από το έργο 'Ζωή με τους γύπες' το συγκεκριμένο προτεινόμενο έργο βρίσκεται σε πολύ κοντινή απόσταση από περιοχή τροφοληψίας (foraging site) που επισκέπτονται οι γύπες καθημερινά, και στο οποίο σημείο προτείνεται για να δημιουργηθεί επιπρόσθετη ταΐστρα στα πλαίσια του συγκεκριμένου έργου (δείτε Χάρτη 1).

Απώλεια ενδιαιτήματος

Θεωρούμε ότι ο μελετητής δεν έχει αξιολογήσει επαρκώς και με επιστημονική τεκμηρίωση την επίπτωση της απώλειας ενδιαιτήματος ενός είδους τόσο σημαντικού και σπάνιου όπως ο γύπας, και συμπεραίνει ότι η απώλεια ενός ποσοστού έκτασης 0,78% από την χωροκράτεια του (όπως έχει εκτιμήσει ο ίδιος ο μελετητής στην απαντητική επιστολή του) 'δεν θεωρείται σημαντική'. Την ίδια στιγμή αγνοεί την απώλεια που έχει ήδη η χωροκράτεια του είδους στην περιοχή, λόγω της δημιουργίας άλλων μεγάλων έργων, όπως αυτού του

¹ Xirouchakis, S.M. & Andreou, G. 2009. Foraging Behaviour and Flight Characteristics of Eurasian Griffons *Gyps fulvus* in the Island of Crete, Greece, *Wildlife Biology*, 15(1): 37-52. Available from: <https://bioone.org/journals/wildlife-biology/volume-15/issue-1/07-090/Foraging-Behaviour-and-Flight-Characteristics-of-Eurasian-Griffons-Gyps-fulvus/10.2981/07-090.full>

Αιολικού Πάρκου των Ορειτών. Να αναφέρουμε ότι σύμφωνα με τη διεθνή βιβλιογραφία η απώλεια οικοτόπων από φωτοβολταϊκές εγκαταστάσεις οδηγούν σε μόνιμη απώλεια βιοτόπων (habitat loss), εκτοπισμό (displacement) και αποφυγή (avoidance) ως επιπτώσεις στα αρπακτικά είδη, οι οποίες είναι πολύ μεγαλύτερες σε σχέση με αυτή των αιολικών πάρκων λόγω της μεγάλης εκχέρσωσης του βιοτόπου². Στην ίδια βιβλιογραφία επίσης αναφέρεται ότι τα αρπακτικά και άλλα είδη άγριας πανίδας δύναται να αποφεύγουν οικοτόπους εντός ή και περιμετρικά των φωτοβολταϊκών πάρκων λόγω αυξημένης ανθρώπινης παρουσίας (human activity) και διαφοροποίησης του βιότοπου (habitat alteration).

Συσσωρευτικές επιπτώσεις

Τονίζουμε ξανά την έλλειψη αξιολόγησης των συσσωρευτικών επιπτώσεων που προκύπτουν, ειδικά σε σχέση με το αιολικό πάρκο των Ορειτών εντός της προστατευόμενης περιοχής NATURE 2000 'Χα Ποτάμι'. Δεδομένου των ιδιαίτερων οικολογικών χαρακτηριστικών του είδους, καθώς και της μεγάλης χωροκράτειας του (όπως έχουμε τεκμηριώσει από τα δεδομένα που έχουν συλλεχθεί), επιβάλλεται η ολοκληρωμένη μελέτη εκτίμησης των συσσωρευτικών επιπτώσεων για το είδος, σύμφωνα και με τον σχετικό Οδηγό της ΕΕ 'Guidelines for the Assessment of Indirect and Cumulative Impacts as well as Impact Interactions'³. Δεδομένου ότι το είδος αυτό είναι το πιο απειλούμενο αρπακτικό της Κύπρου, έχουμε δημιουργήσει ένα χάρτη όπου δείχνουμε τις πιέσεις από ΑΠΕ αναπτύξεις που έχουν υλοποιηθεί, έχουν εγκριθεί για υλοποίηση ή προτείνονται και η περιβαλλοντική γνωμοδότηση εκκρεμεί εντός της επικράτειας του γύπα στην Κύπρο, για να δώσουμε μια πιο ολοκληρωμένη εικόνα (δείτε Χάρτη 2). Πιστεύουμε ότι αυτός ο χάρτης καταδεικνύει ξεκάθαρα γιατί η αξιολόγηση των συσσωρευτικών επιπτώσεων είναι εξαιρετικά σημαντική.

Επαναλαμβάνουμε ότι τασσόμαστε ξεκάθαρα υπέρ των Ανανεώσιμων Πηγών Ενέργειας, εντούτοις η σωστή χωροθέτηση τους αποτελεί το κλειδί για να αποφευχθεί η σύγκρουση των προτεραιοτήτων της Κύπρου και της ΕΕ για τον περιορισμό της κλιματικής αλλαγής και την προστασία της βιοποικιλότητας. Επισημαίνουμε ξανά τη δέσμευση της Κυπριακής Δημοκρατίας έναντι της Ευρωπαϊκής Επιτροπής (ΕΕ) για την μη εκτέλεση άλλων έργων στην περιοχή της ΖΕΠ Χα Ποτάμι.

Με αυτά τα δεδομένα είμαστε της άποψης ότι το εν λόγω έργο θα επιφέρει αρνητικές, μη αναστρέψιμες επιπτώσεις για τα είδη καθορισμού της περιοχής, και κυρίως για το Γύπα. Για αυτό το λόγο, και με βάση την αρχή της πρόληψης, πιστεύουμε ότι το έργο δεν πρέπει να αδειοδοτηθεί.

Είμαστε στη διάθεση σας για περαιτέρω διευκρινήσεις και συζήτηση του θέματος.

Με εκτίμηση,

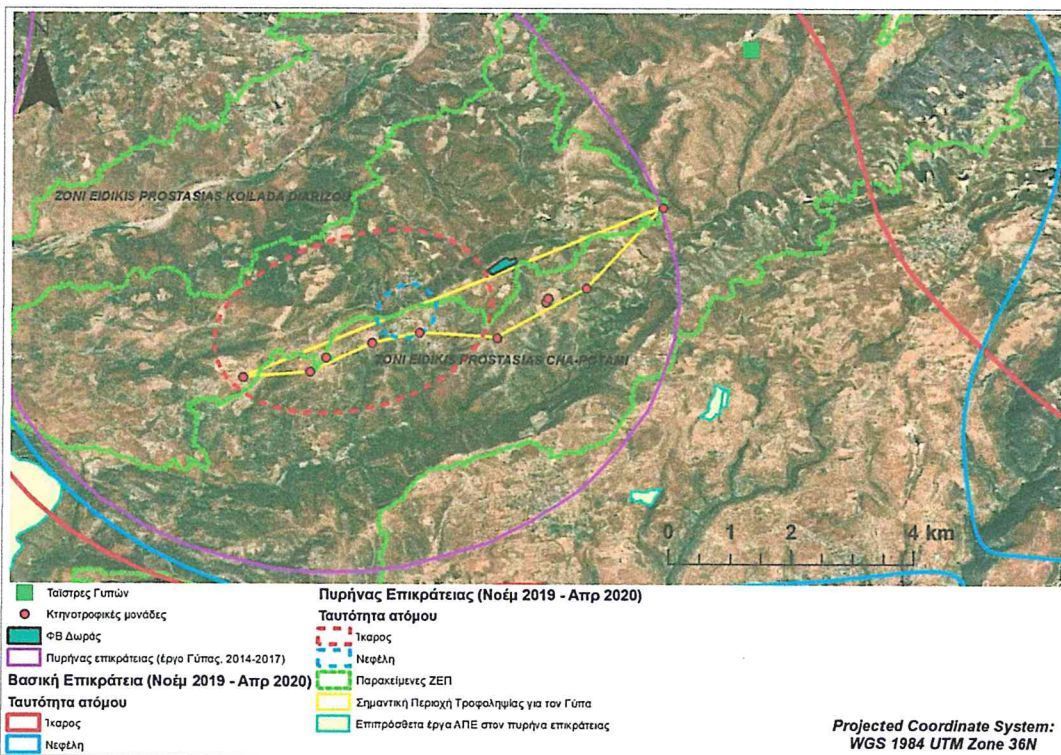
Μάρτιν Χέλλικαρ

² Dwyer, J.F., Landon, M.A., Mojica, E.K., 2018. Impact of Renewable Energy Sources on Birds 596 of Prey. In: Sarasola, J.H., Grande, J.M., Negro, J.J. (Eds.), Birds of Prey. Biology and 597 conservation in the XXI century. Springer, Cham, pp. 303–321. Available from:

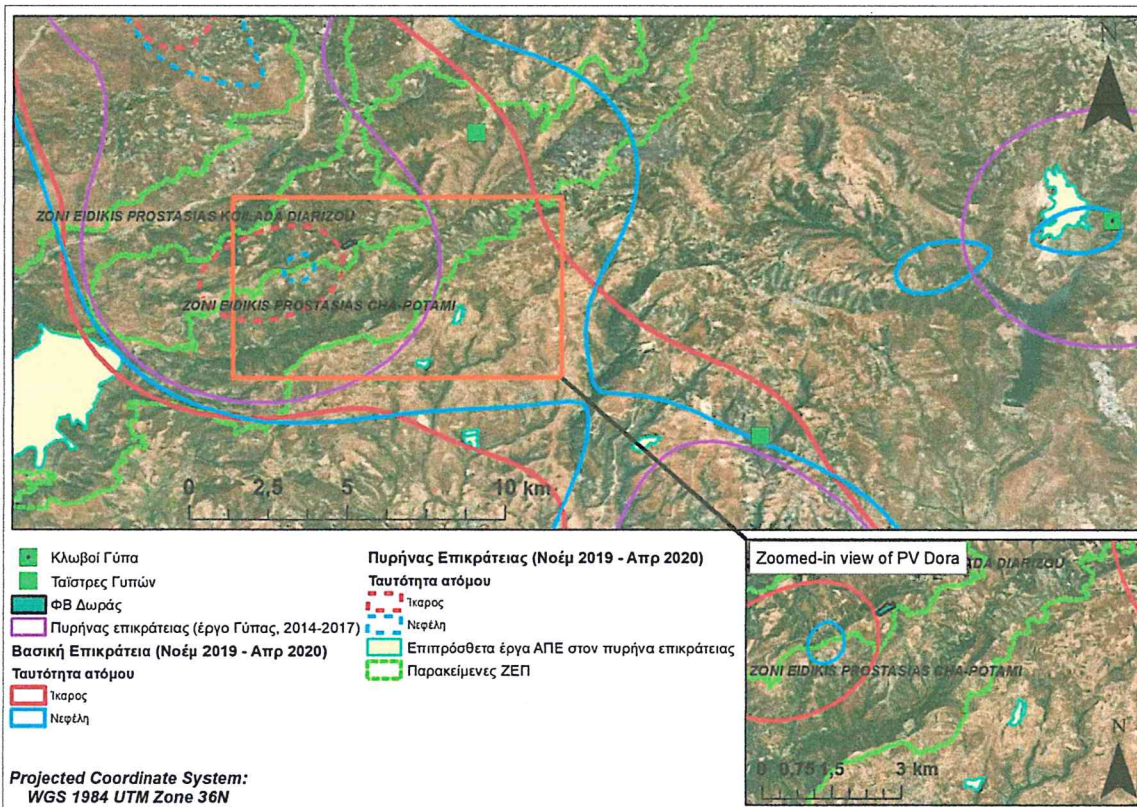
https://www.researchgate.net/publication/326087231_Impact_of_Renewable_Energy_Sources_on_Birds_of_Prey [accessed Nov 17 2020]

³ <https://ec.europa.eu/environment/archives/eia/eia-studies-and-reports/pdf/guidel.pdf>

Σημείωση: Οι πιο κάτω χάρτες έχουν δημιουργηθεί από τον Πτηνολογικό Σύνδεσμο Κύπρου με βάση πληροφορίες που έχουν παρθεί από σχετικές μελέτες και έχει γίνει κάθε προσπάθεια για την αποφυγή λαθών.

Χάρτης 1 – Υποδεικνύει τη σημαντική περιοχή τροφοληψίας για το είδος Γύπα εν σχέση με το προτεινόμενο έργο. *Πυρήνας επικράτεια περιοχή* - είναι η περιοχή στην οποία το κάθε άτομο Γύπα περνά το 50% του χρόνου του. *Βασική επικράτεια περιοχή* – είναι η περιοχή στην οποία το κάθε άτομο Γύπα περνά το 95% του χρόνου του.

Χάρτης 2 – Υποδεικνύει το προτεινόμενο έργο μαζί με άλλα έργα ΑΠΕ στην ευρύτερη περιοχή. *Πυρήνας επικράτεια περιοχή* - είναι η περιοχή στην οποία το κάθε άτομο Γύπα περνά το 50% του χρόνου του. *Βασική επικράτεια περιοχή* – είναι η περιοχή στην οποία το κάθε άτομο Γύπα περνά το 95% του χρόνου του.